

COMARCH

**SKRÓCONE ŚRÓDROCZNE
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE
FINANSOWE
GRUPY KAPITAŁOWEJ COMARCH
ZA OKRES 01.01.2018 – 30.09.2018**

**Sprawozdanie sporządzone według Międzynarodowych Standardów
Sprawozdawczości Finansowej**

Kraków, 16 listopada 2018

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 9 MIESIĘCY 2018 ROKU ..	5
I. SKONSOLIDOWANY BILANS	5
II. SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	7
III. SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	8
IV. SKONSOLIDOWANE ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	9
V. SKONSOLIDOWANY RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	10
VI. INFORMACJA DODATKOWA.....	11
1. Informacje o strukturze i działalności Grupy	11
1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch	12
1.2. Struktura działania Grupy Comarch	13
1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w III kwartale 2018 roku	14
1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu	14
2. Opis stosowanych zasad rachunkowości	14
3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.....	22
3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 9 miesięcy 2018 roku	22
3.2. Rzeczowe aktywa trwałe.....	27
3.3. Nieruchomości inwestycyjne	28
3.4. Wartość firmy	28
3.5. Pozostałe wartości niematerialne.....	29
3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	29
3.7. Pochodne instrumenty finansowe	30
3.8. Odroczony podatek dochodowy.....	31
3.9. Zapasy	33
3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności	33
3.11. Kontrakty długoterminowe	34
3.12. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	35
3.13. Kapitał zakładowy	35
3.14. Kredyty i pożyczki.....	37
3.15. Pozostałe zobowiązania finansowe.....	41
3.16. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia.....	42
3.17. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	43
3.18. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego	43
3.19. Zobowiązania warunkowe	44
3.20. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki	44
3.21. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	45
3.22. Zysk na akcję.....	47
4. Noty dodatkowe	48
4.1 Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące	48
4.2 Czynniki i zdarzenia w szczególności o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe.....	49
4.3 Inne wydarzenia III kwartału 2018 roku	50
4.4 Zdarzenia po dacie bilansu nieuwjęte w sprawozdaniu.....	50
4.5 Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych.....	50
4.6 Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej.....	50
4.7 Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązаныmi zawartych na warunkach innych niż rynkowe.....	50
4.8 Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach	51
4.9 Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta	54
5. Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w III kwartale 2018 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału	55
5.1 Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy	55
5.2 Struktura przychodów	56
5.3 Kurs akcji Comarch S.A.	61
5.4 Zdarzenia III kwartału 2018 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch	62
5.5 Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch.....	62

SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA III KWARTAŁ 2018 ROKU

.....	63
I. BILANS	63
II. RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	65
III. ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	66
IV. RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	67
V. DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA.....	69
1. Stosowane zasady rachunkowości.....	69
2. Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów	69
3. Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego.....	70
3.1. Długoterminowe aktywa finansowe	70
3.2. Zmiana stanu długoterminowych aktywów finansowych (wg grup rodzajowych)	71
3.3. Krótkoterminowe aktywa finansowe	72
4. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących.....	72
5. Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe	72
6. Objasnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie.....	73
7. Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu	73
8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów.....	73
9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw.....	74
10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego	74
11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych.....	75
12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych	75
13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych.....	75
14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów	75
15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)	75
16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego.....	75
17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązаныmi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe.....	76
18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia.....	76
19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów	76
20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych	76
21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane	76
22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieujętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta	76
23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego	76
24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta.....	77

**62 mln PLN
zysku
operacyjnego**

**Projekty w
ponad 60
krajach na 6
kontynentach**

**949 mln PLN
przychodów
ze sprzedaży**

**Ponad
6 000
specjalistów**

**53 spółki
Grupy na
całym
świecie**

**Kapitalizacja
Comarch S.A. na
GPW na
poziomie 1,4
mld PLN**

**2,76 PLN
zysku netto
na akcję**

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY COMARCH ZA 9 MIESIĘCY 2018 ROKU

I. Skonsolidowany bilans

AKTYWA	Nota	Stan na 30 września 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.*
AKTYWA TRWAŁE			
Rzeczowe aktywa trwałe	3.2	558 545	556 838
Nieruchomości inwestycyjne	3.3	30 075	15 357
Wartość firmy	3.4	42 197	42 197
Pozostałe wartości niematerialne	3.5	60 404	63 319
Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		3 186	3 321
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	3.6	8 651	11 233
Pozostałe aktywa wyceniane w wartości godziwej	3.7a	1 699	2 904
Inwestycje pozostałe		111	112
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	3.8	30 295	31 237
Pozostałe należności		7 082	5 392
		742 245	731 910
AKTYWA OBROTOWE			
Zapasy	3.9	108 381	114 967
Należności handlowe oraz pozostałe należności	3.10	387 550	392 153
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 960	2 222
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	3.11	129 247	46 886
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3.12	-	-
Pozostałe aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7a	5 194	8 516
Udziały i akcje		-	-
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty		157 915	207 937
		791 247	772 681
Aktywa zakwalifikowane do sprzedaży		-	3 861
Aktywa razem		1 533 492	1 508 452

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

PASYWA	Nota	Stan na 30 września 2018 r.	Stan na 31 grudnia 2017 r.*
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy Spółki			
Kapitał zakładowy	3.13	8 133	8 133
Pozostałe kapitały		143 041	143 041
Różnice kursowe		9 379	4 169
Zysk netto za okres bieżący		22 462	42 036
Niepodzielony wynik finansowy		667 519	665 525
Zmiany niepodzielonego wyniku z tytułu zastosowania MSSF 15		-	(27 842)
		850 534	835 062
Kapitały przypadające udziałom niedającym kontroli		18 898	16 128
Kapitał własny razem		869 432	851 190
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania długoterminowe			
Kredyty i pożyczki	3.14	181 198	185 596
Inne zobowiązania		7 497	6 928
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7b	498	736
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.15	341	446
Rezerwa z tyt. odroczonego podatku dochodowego	3.8	42 775	43 962
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.16	-	-
		232 309	237 668
Zobowiązania krótkoterminowe			
Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania	3.17	180 571	177 320
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		9 603	4 942
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	3.11	87 290	65 133
Kredyty i pożyczki	3.14	49 966	39 111
Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej – instrumenty pochodne	3.7b	494	509
Pozostałe zobowiązania finansowe	3.15	155	165
Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia	3.16	103 672	132 414
		431 751	419 594
Zobowiązania razem		664 060	657 262
Razem kapitał własny i zobowiązania		1 533 492	1 508 452

*) Dane na 31 grudnia 2017 r. zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

II. Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	III kwartał 2018*	9 miesięcy 2018	III kwartał 2017**	9 miesięcy 2017**
Przychody ze sprzedaży		345 311	949 319	263 947	771 104
Koszty sprzedanych produktów, usług, towarów i materiałów		(253 901)	(715 232)	(202 636)	(603 146)
Zysk brutto na sprzedaży		91 410	234 087	61 311	167 958
Pozostałe przychody operacyjne		2 745	18 078	1 434	17 498
Koszty sprzedaży i marketingu		(29 958)	(91 640)	(27 159)	(90 397)
Koszty ogólnego zarządu		(28 294)	(71 403)	(22 340)	(66 672)
Pozostałe koszty operacyjne		(8 845)	(27 065)	(2 648)	(5 999)
Zysk operacyjny		27 058	62 057	10 598	22 388
Przychody/koszty finansowe - netto		12 852	(8 063)	(4 671)	20 270
Udział w zyskach / (stratach) jednostek stowarzyszonych		(1 321)	(3 981)	(477)	(2 460)
Zysk przed opodatkowaniem		38 589	50 013	5 450	40 198
Podatek dochodowy		(20 849)	(24 780)	(5 546)	(11 228)
Zysk (strata) netto za okres		17 740	25 233	(96)	28 970
w tym:					
Zysk (strata) netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		18 162	22 462	(107)	26 764
Zysk (strata) netto przypadający udziałom niedającym kontroli		(422)	2 771	11	2 206
		17 740	25 233	(96)	28 970
Zysk na akcję przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej za okres (wyrażony w PLN na jedną akcję)					
– podstawowy	3.22		2,76		3,29
– rozwodniony			2,76		3,29

*) Dane za III kwartał 2018 r. zostały ustalone poprzez odjęcie od danych za okres 9 miesięcy 2018 danych wykazanych przez Grupę w raporcie za półrocze 2018 r.

**) Dla celów porównawczych dane za trzeci kwartał 2017 roku i za 9 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.

III. Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	III kwartał 2018*	9 miesięcy 2018	III kwartał 2017**	9 miesięcy 2017**
Zysk (strata) netto za okres	17 740	25 233	(96)	28 970
Pozostałe dochody całkowite				
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek podporządkowanych	(2 024)	5 209	1 968	(8 094)
Razem pozostałe dochody całkowite	(2 024)	5 209	1 968	(8 094)
Suma dochodów całkowitych za okres	15 716	30 442	1 872	20 876
przypadających akcjonariuszom jednostki dominującej	16 139	27 672	1 862	18 669
przypadających udziałom niedającym kontroli	(423)	2 770	10	2 207

**) Dane za III kwartał 2018 r. zostały ustalone poprzez odjęcie od danych za okres 9 miesięcy 2018 danych wykazanych przez Grupę w raporcie za półrocze 2018 r.*

****) Dla celów porównawczych dane za trzeci kwartał 2017 roku i za 9 miesięcy 2017 zostały przekształcone według zasad wynikających z zastosowania MSSF 15.*

IV. Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

	Przypadające na akcjonariuszy jednostki dominującej					Kapitały przypadające udziałom niebędącym kontroli	Kapitał własny razem
	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały	Różnice kursowe	Zysk netto za okres bieżący	Niepodzielony wynik finansowy		
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133	143 041	18 524	73 034	604 691	14 641	862 064
Przeniesienie wyniku za rok 2016	-	-	-	(73 034)	73 034	-	-
Zmiany wyniku niepodzielonego z tytułu zastosowania MSSF 15*	-	-	-	-	(50 432)	-	(50 432)
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	(8 095)	-	-	1	(8 094)
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	26 764	-	2 206	28 970
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	(8 095)	26 764	-	2 207	20 876
Stan na 30 września 2017 r.	8 133	143 041	10 429	26 764	615 093	16 848	820 308
Stan na 1 stycznia 2018 r.	8 133	143 041	4 169	42 036	665 525	16 128	879 032
Zmiany wyniku niepodzielonego z tytułu zastosowania MSSF 15*	-	-	-	-	(27 842)	-	(27 842)
Stan na 1 stycznia 2018 r. po korekcie wyniku niepodzielonego z tytułu zastosowania MSSF 15	8 133	143 041	4 169	42 036	637 683	16 128	851 190
Przeniesienie wyniku za rok 2017	-	-	-	(42 036)	42 036	-	-
Dywidenda wypłacona	-	-	-	-	(12 200)	-	(12 200)
<i>Różnice kursowe⁽¹⁾</i>	-	-	5 210	-	-	(1)	5 209
<i>Zysk za okres⁽²⁾</i>	-	-	-	22 462	-	2 771	25 233
Całkowite dochody za okres ⁽¹⁺²⁾	-	-	5 210	22 462	-	2 770	30 442
Stan na 30 września 2018 r.	8 133	143 041	9 379	22 462	667 519	18 898	869 432

Zgodnie z Uchwałą Walnego Zgromadzenia Comarch S.A. z dnia 27 czerwca 2018 r., zysk netto za rok 2017 w kwocie 12 200 023,50 PLN przeznaczono do wypłaty jako dywidendę dla akcjonariuszy spoza Grupy. Dywidenda została wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku. Wg stanu na dzień 30 września 2018 r. w pozostałych spółkach Grupy brak jest podstaw do dokonywania wypłat dywidend za rok 2017 do podmiotów spoza Grupy.

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. W związku z powyższym dokonano ustalenia na dzień 1 stycznia 2018 r. różnicy w przychodach z lat poprzednich pomiędzy zasadami stosowanymi poprzednio a zasadami wynikającymi z MSSF 15 (ujętej jako korekta wyniku z lat poprzednich w powiązaniu z międzyokresowymi rozliczeniami przychodów z tytułu kontraktów długoterminowych). Do wyliczenia przedmiotowej różnicy zastosowano poniższą metodologię: ustalono kontrakty znajdujące się w trakcie realizacji na 31 grudnia 2017 r. a w odniesieniu do tych kontraktów dokonano przeliczenia przychodów ze sprzedaży wg MSSF 15 za cały okres ich realizacji, tj. od dnia rozpoczęcia do 31 grudnia 2017 r. Wpływ opisanych zmian na zysk netto Q1-Q3 2017 wyniósł 19 535 tys. PLN.

V. Skonsolidowany rachunek przepływów pieniężnych

	9 miesięcy 2018	9 miesięcy 2017
Przepływy pieniężne z działalności operacyjnej		
Zysk netto	25 233	28 970
Korekty razem	19 715	20 181
Udział w zyskach (stratach) netto jednostek podporządkowanych wycenianych metodą praw własności	3 755	2 460
Amortyzacja	47 560	46 483
Zysk (strata) z tytułu różnic kursowych	(2 984)	3 350
Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	2 952	2 243
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	(12 474)	(10 244)
Zmiana stanu zapasów	11 124	(16 056)
Zmiana stanu należności	(35 851)	51 888
Zmiana stanu zobowiązań i rezerw, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	5 878	(59 943)
Inne korekty	(245)	-
Zysk netto pomniejszony o korekty razem	44 948	49 151
Zapłacony podatek dochodowy	(21 631)	(14 512)
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	23 317	34 639
Przepływy pieniężne z działalności inwestycyjnej		
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	(61 749)	(99 361)
Wpływy ze sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych	2 864	10 926
Nabycie wartości niematerialnych	(9 691)	(15 702)
Wpływy ze sprzedaży inwestycji w nieruchomości oraz WNIP	9 923	10 603
Wydatki na inwestycje w nieruchomości	(565)	(6 310)
Wydatki na nabycie aktywów finansowych	-	(1 010)
Udzielone pożyczki	(16 050)	(374)
Spłata udzielonych pożyczek	10 040	90
Odsetki	262	212
Inne wydatki na aktywa finansowe	-	8 386
Inne wpływy z aktywów finansowych	5 072	(1)
Inne wpływy inwestycyjne	-	48
Inne wydatki inwestycyjne	-	(138)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(59 894)	(92 631)
Przepływy pieniężne z działalności finansowej		
Wpływy z tyt. dywidend i innych wypłaty na rzecz właścicieli	(12 200)	(12 200)
Wpływy z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek	42 521	76 508
Spłata kredytów i pożyczek	(41 352)	(26 024)
Odsetki od kredytu	(2 591)	(2 291)
Odsetki od pożyczek otrzymanych	(362)	-
Wydatki z tytułu udzielonych pożyczek	(1 873)	(6 450)
Wpływy z tytułu spłaty udzielonych pożyczek	733	-
Wpływy z tytułu odsetek od pożyczek	43	-
Płatności zobowiązań z tyt. umów leasingu finansowego	(129)	(127)
Inne wpływy finansowe	314	434
Inne wydatki finansowe	(471)	(370)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	(15 367)	29 480
Zmiana środków pieniężnych netto	(51 944)	(28 512)
Środki pieniężne na początek okresu	207 925	235 825

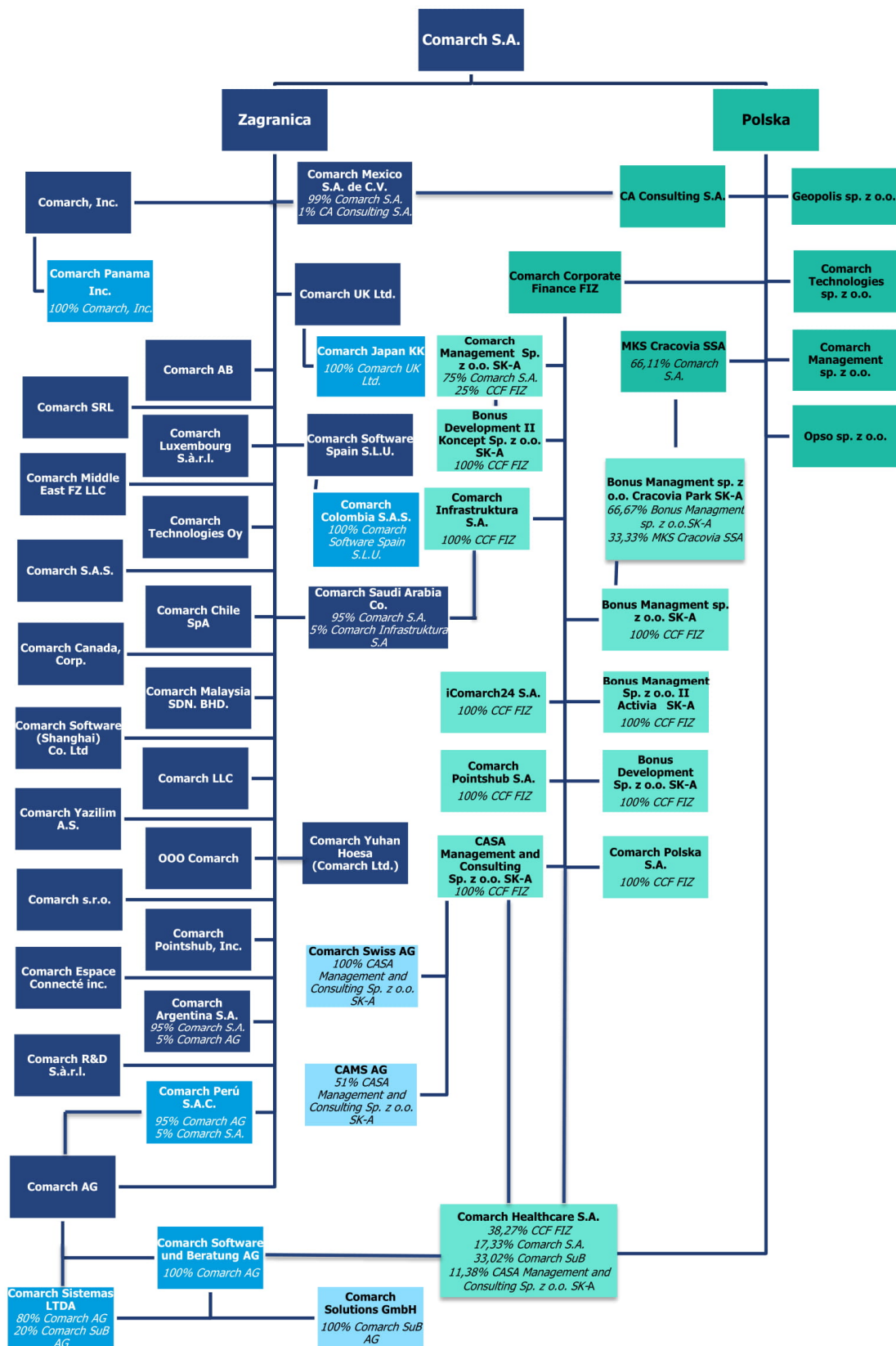
Dodatnie (ujemne) różnice kursowe w środkach pieniężnych	1 931	(7 910)
Środki pieniężne na koniec okresu	157 912	199 403
- w tym o ograniczonej możliwości dysponowania	3 963	3 552

VI. Informacja dodatkowa

1. Informacje o strukturze i działalności Grupy

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Comarch („Grupa”), której jednostką dominującą jest Spółka Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiągniętych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

1.1. Struktura kapitałowa Grupy Comarch

100% udział w głosach Comarch S.A., chyba że wskazano inaczej.

Na dzień 30 września 2018 roku jednostkami stowarzyszonymi z jednostką dominującą są:

- SoInteractive S.A. z siedzibą w Krakowie w Polsce (16,10% głosów przypada na CCF FIZ, 11,27% głosów przypada na Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A),
- Metrum Capital S.A. (15,79% głosów przypada na Comarch S.A., 31,58% głosów przypada na CAMS AG),
- Thanks Again LLC z siedzibą w Tyrone, GA, USA (42,5% głosów przypada na Comarch Pointshub, Inc.).

Spółki stowarzyszone nie są konsolidowane. Udziały w nich są wyceniane metodą praw własności.

1.2. Struktura działania Grupy Comarch

Struktura działania Grupy Comarch jest następująca:

- Jednostka dominująca Comarch S.A. pozyskuje większość kontraktów w dużej mierze realizując je,
- Spółki Comarch AG, Comarch S.A.S., Comarch R&D S.à r.l., Comarch Luxembourg S.à r.l., Comarch Inc., Comarch Panama Inc., Comarch Canada, Corp., Comarch Middle East FZ-LLC, Comarch LLC, OOO Comarch, Comarch Technologies Oy, Comarch UK Ltd., Comarch Chile SpA, Comarch Sistemas LTDA, Comarch Software Spain S.L.U., Comarch Yazilim A.S., Comarch SRL, Comarch Espace Connecté Inc., Comarch Malaysia SDN. BHD., Comarch AB, Comarch Argentina S.A., Comarch Colombia S.A.S., Comarch Peru S.A.C., Comarch Japan KK, Comarch Saudi Arabia Co., Comarch Mexico S.A. de C.V., Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) i Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd pozyskują kontrakty informatyczne na rynkach zagranicznych i realizują je w całości lub w części,
- Spółka Comarch Software und Beratung AG jest znaczącym na rynku niemieckim producentem oprogramowania ERP oraz integratorem systemów informatycznych. Comarch Solutions GmbH prowadzi działalność o profilu identycznym z profilem działalności spółki Comarch Software und Beratung AG,
- Comarch Swiss AG zajmuje się sprzedażą i wdrażaniem rozwiązań informatycznych Comarch (zwłaszcza w obszarach ERP i ECM) na rynku szwajcarskim,
- Comarch Polska S.A. pozyskuje kontrakty informatyczne na rynku krajowym głównie w sektorze publicznym i realizuje je w całości lub w części,
- Comarch Technologies sp. z o.o. odpowiada za rozwój technologii związanych z projektowaniem i produkcją urządzeń elektronicznych oraz związanego z nimi oprogramowania,
- CA Consulting S.A. prowadzi działalność teleinformatyczną, polegającą na świadczeniu usług informatycznych i consultingowych na rzecz Comarch S.A. oraz klientów spoza Grupy Comarch,
- Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty prowadzi działalność inwestycyjną (poprzez swoje spółki zależne) w zakresie nowych technologii i usług, a także działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym,
- Comarch Management sp. z o.o., Comarch Management sp. z o.o. SK-A, CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A, CAMS AG, Bonus Management sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A, Comarch Pointshub, Inc. prowadzą działalność inwestycyjną na rynku kapitałowym oraz związaną z informatyką,
- Przedmiotem działalności Bonus Development sp. z o.o. SK-A oraz Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A jest działalność developerska oraz inwestycyjna na rynku nieruchomości,
- Comarch Healthcare S.A. wytwarza i sprzedaje oprogramowanie związane z medycyną, urządzenia medyczne oraz świadczy usługi medyczne i diagnostyczne, a także wytwarza i dostarcza kompleksowe rozwiązania informatyczne dla sektora medycznego,
- Comarch Infrastruktura S.A. prowadzi działalność polegającą na oferowaniu usług data center oraz outsourcingu usług informatycznych,
- iComarch24 S.A. prowadzi projekty informatyczne z zakresu e-księgowości oraz handlu elektronicznego, świadczy również usługi księgowe dla krajowych podmiotów zależnych z Grupy Comarch,
- Geopolis sp. z o.o. wdraża zintegrowane systemy GIS w jednostkach administracji publicznej,
- MKS Cracovia SSA prowadzi działalność sportową i w zakresie krzewienia kultury fizycznej,

- „Bonus MANAGEMENT spółka z ograniczoną odpowiedzialnością” Cracovia Park SK-A prowadzi działalność inwestycyjną w zakresie sportu, odnowy biologicznej i rekreacji,
- Opso sp. z o.o. prowadzi działalność gastronomiczną,
- Spółki Comarch s.r.o. i Comarch Pointshub S.A. nie prowadzą obecnie działalności operacyjnej.

1.3. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej w III kwartale 2018 roku

W dniu 2 lipca 2018 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie spółki Comarch Japan KK podjęło uchwałę o podwyższeniu kapitału zakładowego o 10 mln JPY, tj. z 5 mln JPY do 15 mln JPY. Comarch UK objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 200 akcji o wartości nominalnej 50 000 JPY. W dniu 27 sierpnia 2018 r. zarejestrowano podwyższenie kapitału zakładowego i zmiany adresu spółki na 3F, Otemachi Financial City Grand Cube, 1-9-2 Otemachi, Chiyoda-ku, Tokyo.

W dniu 6 lipca 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Healthcare S.A. o kwotę 2 mln PLN, tj. z kwoty 10 114 806,00 PLN do kwoty 12 114 806,00 PLN. Comarch Software und Beratung AG objęła w całości i opłaciła nową emisję akcji, tj. 2 mln akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN.

W dniu 23 sierpnia 2018 r. zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału w spółce Comarch Colombia S.A.S. o kwotę 3 010 063 000 COP, tj. z kwoty 182 000 000 COP do kwoty 3 192 063 000 COP. Podwyższenie miało miejsce za sprawą konwersji zobowiązań od Comarch Software Spain S.L.U., który posiada 100% udziałów. Wysokość kapitału docelowego spółki wynosi 3 600 000 000,00 COP i składa się z 3 600 000 akcji o wartości nominalnej 1 000 COP każda.

W dniu 11 września 2018 r. dokonano rejestracji spółki Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu w Korei Południowej. Kapitał zakładowy spółki wynosi 100 mln KRW i składa się z 10 000 akcji o wartości 10 000 KRW każda. Spółka Comarch S.A. posiada 10 000 akcji, czyli 100% udziałów i głosów w spółce Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.).

1.4. Zmiany właścicielskie i zmiany w strukturze organizacyjnej po dacie bilansu

W październiku rozpoczęła działalność operacyjną spółka Comarch (Thailand) Limited. Wysokość kapitału zakładowego spółki wynosi 3,000,000 THB o wartości 100 THB za 1 udział. Właścicielami 100% udziałów w spółce są obecnie 3 osoby fizyczne, będące członkami zarządu Comarch S.A. W związku ze sprawowaniem kontroli operacyjnej nad Comarch (Thailand) Limited., Comarch S.A. zdecydowała się na objęcie tego podmiotu pełną konsolidacją sprawozdań finansowych począwszy od 1 października 2018 roku.

2. Opis stosowanych zasad rachunkowości

Niniejsze niezbadane Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe Grupy („Śródroczne Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe”) obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2018 roku wraz z danymi porównywalnymi, zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości („MSR”) 34, oraz zgodnie z odpowiednimi standardami rachunkowości mającymi zastosowanie do śródrocznej sprawozdawczości finansowej w kształcie zatwierdzonym przez Unię Europejską, opublikowanymi i obowiązującymi w czasie przygotowywania niniejszego Skróconego Śródrocznego Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2018 roku nie obejmuje wszystkich informacji oraz ujawnień wymaganych w rocznym sprawozdaniu finansowym i należy je czytać łącznie ze zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniem Finansowym Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonym według Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej („MSSF”), zawierającym noty („Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe sporządzone według MSSF”) za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku.

Zasady rachunkowości oraz metody wyliczeń przyjęte do przygotowania Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego obejmującego okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2018 roku są spójne z zasadami opisanymi w zbadanym Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Comarch sporządzonym według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku (Nota 2 oraz Nota 3 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Kapitałowej Comarch sporządzonego według MSSF za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku).

Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2018 roku składa się ze skonsolidowanego bilansu, skonsolidowanego rachunku zysków i strat, skonsolidowanego zestawienia całkowitych dochodów, zestawienia zmian w skonsolidowanych kapitałach własnych, skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych oraz wybranych not objaśniających.

W śródrocznym sprawozdaniu finansowym uwzględnia się bądź odracza koszty powstające w roku finansowym nierównomiernie tylko wtedy, gdy powyższe koszty powinny zostać uwzględnione bądź odroczone w czasie na koniec danego roku obrotowego.

Niniejsze Skonsolidowane Sprawozdanie Finansowe obejmujące okres 9 miesięcy zakończonych 30 września 2018 roku zostało przygotowane w tysiącach PLN i zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd w dniu 16 listopada 2018 roku.

Zmiany do istniejących standardów do zastosowania po raz pierwszy w sprawozdaniu finansowym za 2018 rok

- **MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 września 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie

Grupa zastosowała MSSF 15 po raz pierwszy w sprawozdaniu za okres I kwartału 2018 r. Wynikające z zastosowania skutki korekt wyniku z lat poprzednich oraz wyniku roku 2017 zaprezentowane są w bilansie na 31 grudnia 2017 r., zestawieniu zmian w kapitałach oraz notcie 3.11. Dla celów porównawczych dokonano przekształcenia danych na 30 września 2017 r. według zasad wynikających z MSSF 15.

Skutki zmian MSSF15	1 stycznia 2017	31 marca 2017	30 czerwca 2017	30 września 2017	31 grudnia 2017
Aktywa					
Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	882	3 805	4 312	4 983	6 537
Razem	882	3 805	4 312	4 983	6 537
Pasywa					
Niepodzielony wynik finansowy	(50 432)	(50 432)	(50 432)	(50 432)	(50 432)
Zafakturowane przychody dotyczące kontraktów długoterminowych	51 314	40 852	38 652	35 880	34 379
Zysk netto za okres bieżący (w RZiS pozycja przychody ze sprzedaży)	-	13 385	16 092	19 535	22 590
Razem	882	3 805	4 312	4 983	6 537

W dniu 8 grudnia 2016 roku w wyniku dokonanego przeglądu MSSF wprowadzono drobne poprawki do następujących 3 standardów:

- **MSSF 1 Śródroczna sprawozdawczość finansowa**, w zakresie usunięcia kilku zwolnień przewidzianych w tym standardzie, które nie mają już zastosowania,
- **MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach**, w zakresie doprecyzowania wymogów odnośnie ujawnień informacji na temat udziałów niezależnie od tego czy są one traktowane jako przeznaczone do sprzedaży, **przekazania w formie dywidendy i działalność zaniechana, czy też nie**,
- **MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, w zakresie momentu, w którym jednostki o charakterze inwestycyjnym (np. *venture capital*) mogą zdecydować o wyborze sposobu wyceny udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach w wartości godziwej, a nie metodą praw własności.

Mają one zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 r. (za wyjątkiem poprawek do MSSF 12, które obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 r. lub później).

- **MSSF 9 „Instrumenty finansowe”** - zatwierdzony w UE w dniu 22 listopada 2016 roku (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie),

Grupa zastosowała MSSF 9 po raz pierwszy w sprawozdaniu za okres I kwartału 2018 r. Wpływ zastosowania MSSF 9 na sprawozdanie skonsolidowane spółki po przeprowadzeniu analizy jest nieistotny.

- **Zmiany w MSSF 2: Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji** Zmiany w MSSF 2 zostały opublikowane w dniu 20 czerwca 2016 roku i mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później. Celem zmian w standardzie było doprecyzowanie sposobu ujmowania niektórych rodzajów transakcji płatności na bazie akcji.
- **Zmiany w MSSF 4: Zastosowanie MSSF 9 „Instrumenty finansowe” w MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”** opublikowane w dniu 12 września 2016 roku. Mają one zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.
- **Zmiana w MSR 40 Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnych** Zmiana w MSR 40 została opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub później.

Ww. zmiany do standardów nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy za 3 kwartały 2018 roku poza opisanymi powyżej.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów, jakie zostały już wydane przez RMSR i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego, RMSR opublikowała i zatwierdziła następujące nowe standardy oraz zmiany do standardów do stosowania w UE przy czym nie weszły one jeszcze w życie.

■ **MSSF 16 Leasing**

Nowy standard został opublikowany w dniu 13 stycznia 2016 roku i ma zastosowanie do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub później. Dozwolone zostało jego wcześniejsze zastosowanie, ale pod warunkiem równoczesnego zastosowania MSSF 15.

Grupa nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie standardu. Zarząd Spółki Dominującej informuje, że zastosowanie MSSF 16 będzie miało w przyszłości istotny wpływ na kwoty i ujawnienia prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej. Grupa planuje wdrożyć stosowanie standardu MSSF 16 metodą retrospektywną, z łącznym efektem pierwszego zastosowania MSSF 16 ujętym na dzień 1 stycznia 2019 roku, bez przekształcania danych porównawczych.

Grupa dokonuje obecnie analizy wszystkich zawartych umów pod kątem spełniania kryteriów uznania ich za umowy o charakterze leasingowym w myśl MSSF 16. Kluczowe zidentyfikowane obszary to umowy

najmu budynków i powierzchni biurowych, prawo wieczystego użytkowania gruntów, leasing środków transportu i leasing sprzętu komputerowego.

Łączna wartość nominalnego wynagrodzenia wynikającego ze zidentyfikowanych na dzień publikacji raportu umów o charakterze leasingowym, spełniających kryteria MSSF 16, przypadająca na okres od 1 stycznia 2019 roku do końca okresu ich obowiązywania, wynosi:

- dla umów najmu: ok. 55 000 tys. PLN,
- dla prawa wieczystego użytkowania gruntów (na okres do 2089 roku): ok. 59 000 tys. PLN,
- dla leasingu środków transportu i sprzętu komputerowego: ok. 1 200 tys. PLN.

Po wdrożeniu standardu MSSF 16 umowy spełniające kryteria leasingu będą podlegały dyskontowaniu oraz będą ujmowane w sprawozdaniach finansowych Grupy jako składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązanie z tytułu leasingu.

Wdrożenie MSSF 16 będzie miało wpływ na wskaźniki finansowe wyliczane na podstawie sprawozdań finansowych Grupy, w tym także te, które stanowią kowenanty w umowach kredytowych zawartych przez Grupę. Na dzień publikacji sprawozdania Grupa doprowadziła do wyłączenia w części umów kredytowych uwzględniania wpływu zmian wynikających z wdrożenia standardu MSSF 16 na wyliczenia kowenantów oraz prowadzi rozmowy z pozostałymi kredytodawcami, zmierzające do osiągnięcia analogicznego stanu rzeczy. Zarząd Grupy informuje, że nie widzi ryzyka przekroczenia dopuszczalnych wartości kowenantów wynikających z umów kredytowych zawartych przez Grupę także w sytuacji, gdy do wyliczeń wartości kowenantów zostałyby wykorzystane dane uwzględniające zastosowanie MSSF16.

Nowe standardy oraz zmiany do istniejących standardów wydane przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji wydanych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych nowych standardów, zmian do standardów oraz nowych interpretacji, które według stanu na dzień publikacji raportu nie zostały jeszcze zatwierdzone do stosowania w UE.

- **MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności” (obowiązujący w odniesieniu do okresów** rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie) – Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14),
- **MSSF 17 Umowy ubezpieczeniowe**, opublikowany w dniu 18 maja 2017 roku,
- Zmiany w **MSSF 10 i MSR 28: Sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem opublikowane** w dniu 11 września 2014 roku (wstrzymany proces przyjęcia do stosowania przez kraje UE),
- **KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej a wynagrodzenie zaliczkowe**, opublikowana w dniu 8 grudnia 2016 roku,
- **KIMSF 23 Niepewność w zakresie sposobów ujmowania podatku dochodowego**, opublikowana 7 czerwca 2017 roku,
- **Zmiana w MSSF 9: Przedpłaty z ujemną rekompensatą**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiana w MSR 28: Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach**, opublikowana 12 października 2017 roku,
- **Zmiany do różnych standardów wynikające z corocznego przeglądu Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (Annual Improvements 2015-2017) opublikowane w dniu 12 grudnia 2017 roku**,
- **Zmiany w MSR 19: Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie programu** opublikowane w dniu 7 lutego 2018 roku.

Jednocześnie nadal poza regulacjami przyjętymi przez UE pozostaje rachunkowość zabezpieczeń portfela aktywów i zobowiązań finansowych, których zasady nie zostały zatwierdzone do stosowania w UE. Według szacunków jednostki dominującej zastosowanie rachunkowości zabezpieczeń portfela aktywów lub zobowiązań finansowych według **MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”** nie miałyby istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe, jeżeli zostałyby przyjęte do stosowania na dzień bilansowy.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 9 miesięcy 2018 roku obejmuje sprawozdania następujących spółek:

Nazwa spółki	Charakter powiązań	Metoda konsolidacji	Udział Comarch S.A. w kapitale zakładowym
Comarch S.A.	Jednostka dominująca	Pełna	
Comarch AG	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Sistemas LTDA	Jednostka zależna	Pełna	80% w posiadaniu Comarch AG, 20% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch Peru S.A.C.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch AG, 5% w posiadaniu Comarch S.A.
Comarch Software und Beratung AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Solutions GmbH	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG
Comarch S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch R&D S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Luxembourg S.à r.l.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Panama Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Inc.
Comarch Canada, Corp.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Espace Connecté Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Middle East FZ-LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch LLC	Jednostka zależna	Pełna	100%

OOO Comarch	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software (Shanghai) Co. Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies Oy	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch UK Ltd.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Japan KK	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch UK
Comarch Chile SpA	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Software Spain S.L.U.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Colombia S.A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu Comarch Software Spain S.L.U.
Comarch Yazilim A.S.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch SRL	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Malaysia SDN. BHD.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch s.r.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Pointshub, Inc.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch AB	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Argentina S.A.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch AG
Comarch Saudi Arabia Co.	Jednostka zależna	Pełna	95% w posiadaniu Comarch S.A., 5% w posiadaniu Comarch Infrastruktura S.A.
Comarch Mexico S.A. de C.V.	Jednostka zależna	Pełna	99% w posiadaniu Comarch S.A., 1% w posiadaniu CA Consulting S.A.
Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.)	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Technologies sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%

CA Consulting S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Geopolis sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Management sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
Comarch Corporate Finance Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Jednostka zależna	Pełna	100% ogólnej liczby certyfikatów inwestycyjnych,
Comarch Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	26,45% w posiadaniu Comarch S.A., 8,82% w posiadaniu CCF FIZ, 64,73% akcji nabytych w celu umorzenia przez Comarch Management sp. z o.o. SK-A
Bonus Management sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus MANAGEMENT sp. z o.o. Cracovia Park SK-A	Jednostka zależna	Pełna	50% w posiadaniu Bonus Management sp. z o.o. SK-A, 50% w posiadaniu MKS Cracovia SSA
Bonus Development sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Bonus Development sp. z o.o. II Koncept SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Healthcare S.A.	Jednostka zależna	Pełna	38,27% w posiadaniu CCF FIZ (4 636 000 akcji), 17,33% w posiadaniu Comarch S.A. (2 100 000 akcji), 33,02% w posiadaniu Comarch Software und Beratung AG (4 000 000 akcji), 11,38% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SKA (1 378 806 akcji)
Comarch Polska S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Pointshub S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
Comarch Infrastruktura S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
iComarch24 S.A.	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ
CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CCF FIZ

Comarch Swiss AG	Jednostka zależna	Pełna	100% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
CAMS AG	Jednostka zależna	Pełna	51% w posiadaniu CASA Management and Consulting sp. z o.o. SK-A
Opso sp. z o.o.	Jednostka zależna	Pełna	100%
MKS Cracovia SSA	Jednostka zależna	Pełna	66,11%

3. Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

3.1. Sprawozdawczość wg segmentów za 9 miesięcy 2018 roku

Dla Grupy Kapitałowej Comarch podstawowym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty branżowe, a pomocniczym rodzajem segmentów operacyjnych są segmenty geograficzne według miejsca prowadzenia działalności. Objęte konsolidacją jednostki Grupy Kapitałowej Comarch prowadzą następujące rodzaje działalności:

- sprzedaż systemów informatycznych i usług z nimi związanych w tym również produkcja oprogramowania dla medycyny oraz sprzedaż sprzętu informatycznego (dalej jako „Segment IT”),
- działalność sportową (dalej jako „Segment Sport”) prowadzoną przez MKS Cracovia SSA,
- działalność związaną z inwestowaniem na rynku kapitałowym i na rynku nieruchomości (dalej jako „Segment Inwestycje”),
- działalność w zakresie świadczenia usług medycznych (dalej jako „Segment Medycyna”).

Dominujący udział w przychodach ze sprzedaży, wynikach oraz aktywach posiada Segment IT. Ze względu na specyfikę działalności segment IT prezentowany jest z wydzieleniem rynku DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), rynku polskiego oraz rynków pozostałych.

Ze względu na geograficzny podział miejsca prowadzenia działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Rejon DACH (Niemcy, Austria, Szwajcaria), Pozostałe kraje. Segment Sport, Segment Inwestycje i Segment Medycyna prowadzą działalność wyłącznie na terenie Polski. Ze względu na to, że jedynie Segment IT prowadzi działalność poza krajem i jednocześnie ponoszone w Segmencie IT koszty w znacznej mierze są wspólne dla sprzedaży eksportowej oraz krajowej nie jest celowe ustalanie wyniku odrębnie dla działalności eksportowej i krajowej.

Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. W ciągu 9 miesięcy 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży Grupy Comarch.

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiąganych przez Grupę Kapitałową Comarch na przestrzeni roku 2017 przedstawiał się następująco: 22% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 22% w drugim kwartale, 24% w trzecim kwartale oraz 32% w czwartym kwartale. Na przestrzeni roku 2018 Spółka spodziewa się rozkładu przychodów ze sprzedaży zbliżonego do tego z 2017 roku.

Grupa zwraca uwagę, że dane porównawcze za trzy kwartały 2017 roku zostały zmodyfikowane w związku z zastosowaniem z dniem 1 stycznia 2018 roku zasad wynikających z MSSF 15.

9 miesięcy 2017	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	402 616	190 452	177 398	2 737	27 601	8 068	-	808 872
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	384 009	187 765	174 826	371	16 653	7 480	-	771 104
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>75 598</i>	<i>48 290</i>	<i>59 538</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>183 426</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>96 700</i>	<i>26 780</i>	<i>11 033</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>134 513</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>33 155</i>	<i>12 337</i>	<i>84 827</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>130 319</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>58 720</i>	<i>19 573</i>	<i>17 056</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>95 349</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>31 758</i>	<i>5 148</i>	<i>2 359</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>39 265</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>82 934</i>	<i>75 636</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>158 570</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>3 303</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>7 480</i>	<i>-</i>	<i>10 783</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>1 841</i>	<i>1</i>	<i>13</i>	<i>371</i>	<i>16 653</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>18 879</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>752</i>	<i>2 560</i>	<i>2 131</i>	<i>784</i>	<i>10 857</i>	<i>414</i>	<i>-</i>	<i>17 498</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>17 855</i>	<i>127</i>	<i>441</i>	<i>1 582</i>	<i>91</i>	<i>174</i>	<i>-</i>	<i>20 270</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	163 364	25 845	19 204	5 107	6 640	1 522	(221 682)	-
Przychody segmentu ogółem*	565 980	216 297	196 602	7 844	34 241	9 590	(221 682)	808 872
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	380 901	179 982	173 971	-112	20 907	10 565	-	766 214
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	163 364	25 845	19 204	5 107	6 640	1 522	(221 682)	-
Koszty segmentu ogółem*	544 265	205 827	193 175	4 995	27 547	12 087	(221 682)	766 214
Podatek bieżący	(1 784)	(2 990)	(3 686)	(274)	(549)	-	-	(9 283)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(2 438)	2 093	(1 925)	(9)	334	-	-	(1 945)
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(59)	-	(2 401)	-	-	-	-	(2 460)
Wynik netto	17 434	9 573	(4 585)	2 566	6 479	(2 497)	-	28 970
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>17 434</i>	<i>9 573</i>	<i>(4 585)</i>	<i>2 556</i>	<i>4 283</i>	<i>(2 497)</i>	<i>-</i>	<i>26 764</i>
<i>wynik przypadający udziałom nie dającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>10</i>	<i>2 196</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>2 206</i>

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom
Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Aktywa i zobowiązania segmentów na dzień 30 września 2017 roku oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja w okresie 9 miesięcy 2017 roku przedstawiają się następująco:

30 września 2017 / 9 miesięcy 2017

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	808 329	174 609	214 803	146 059	58 599	8 309	1 410 708
Zobowiązania	352 647	65 826	82 803	35 720	19 217	3 290	559 503
Wydatki inwestycyjne	76 655	14 633	25 920	2 052	3 485	151	122 896
Amortyzacja	29 843	8 224	2 135	1 256	2 919	2 106	46 483

9 miesięcy 2018	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Eliminacje	Razem
	Rynek polski	Rynek DACH	Pozostałe rynki					
Przychody segmentu–sprzedaż klientom zewnętrznym	556 092	196 264	165 083	4 422	29 427	8 046	-	959 334
<i>w tym:</i>								
Przychody ze sprzedaży:	561 818	196 032	162 582	5 086	15 428	8 373	-	949 319
<i>na rzecz klientów z sektora Telekomunikacja, Media, IT</i>	<i>91 763</i>	<i>50 349</i>	<i>61 966</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>204 078</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Finanse i Bankowość</i>	<i>103 971</i>	<i>27 707</i>	<i>9 090</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>140 768</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Handel i Usługi</i>	<i>42 688</i>	<i>21 905</i>	<i>70 401</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>134 994</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Przemysł i Utilities</i>	<i>54 446</i>	<i>18 200</i>	<i>18 571</i>	<i>4 768</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>95 985</i>
<i>na rzecz klientów z Sektora Publicznego</i>	<i>150 797</i>	<i>6 895</i>	<i>2 533</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>160 225</i>
<i>na rzecz Małych i Średnich Przedsiębiorstw</i>	<i>103 503</i>	<i>70 975</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>174 478</i>
<i>na rzecz klientów z sektora Medycyna</i>	<i>10 903</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>8 373</i>	<i>-</i>	<i>19 276</i>
<i>na rzecz pozostałych klientów</i>	<i>3 747</i>	<i>1</i>	<i>21</i>	<i>318</i>	<i>15 428</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>19 515</i>
<i>pozostałe przychody operacyjne</i>	<i>(379)</i>	<i>1 150</i>	<i>3 184</i>	<i>49</i>	<i>13 868</i>	<i>206</i>	<i>-</i>	<i>18 078</i>
<i>przychody finansowe</i>	<i>(5 347)</i>	<i>(918)</i>	<i>(683)</i>	<i>(713)</i>	<i>131</i>	<i>(533)</i>	<i>-</i>	<i>(8 063)</i>
Przychody segmentu–sprzedaż pozostałym segmentom	326 624	27 887	24 608	5 681	6 444	1 626	(392 870)	-
Przychody segmentu ogółem*	882 716	224 151	189 691	10 103	35 871	9 672	(392 870)	959 334
Koszty segmentu d/t sprzedaży klientom zewnętrznym	499 800	178 616	190 705	4 209	21 846	10 164	-	905 340
Koszty segmentu d/t sprzedaży pozostałym segmentom	326 624	27 887	24 608	5 682	6 444	1 625	(392 870)	-
Koszty segmentu ogółem*	826 424	206 503	215 313	9 891	28 290	11 789	(392 870)	905 340
Podatek bieżący	(8 396)	(13 655)	(2 616)	(358)	-	-	-	(25 025)
Aktywa i rezerwa na podatek z tytułu ulgi inwestycyjnej i pozostałych tytułów	(2 378)	1 576	444	68	535	-	-	245
Udział segmentu w wyniku jednostek wycenianych metodą prawa własności	(333)	-	(3 648)	-	-	-	-	(3 981)
Wynik netto	45 185	5 569	(31 442)	(78)	8 116	(2 117)	-	25 233
<i>w tym:</i>								
<i>wynik przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej</i>	<i>45 185</i>	<i>5 569</i>	<i>(31 442)</i>	<i>(74)</i>	<i>5 341</i>	<i>(2 117)</i>	<i>-</i>	<i>22 462</i>
<i>wynik przypadający udziałom niedającym kontroli</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>(4)</i>	<i>2 775</i>	<i>-</i>	<i>-</i>	<i>2 771</i>

*) pozycje obejmują odpowiednio przychody oraz koszty z wszystkich rodzajów, które w sposób bezpośredni można przyporządkować poszczególnym segmentom

Sprzedaż pomiędzy poszczególnymi segmentami odbywa się na zasadach rynkowych.

Udział segmentów branżowych w aktywach i zobowiązaniach oraz wydatkach inwestycyjnych

Aktywa i zobowiązania segmentów oraz wydatki inwestycyjne i amortyzacja na dzień 30 września 2018 roku oraz w okresie 9 miesięcy 2018 roku przedstawiają się następująco:

30 września 2018 / 9 miesięcy 2018

	Segment IT			Segment Inwestycje	Segment Sport	Segment Medycyna	Ogółem
	Polska	Rejon DACH	Pozostałe kraje				
Aktywa	907 286	190 032	222 313	138 071	69 798	5 992	1 533 492
Zobowiązania	445 627	73 759	89 294	33 149	20 763	1 468	664 060
Wydatki inwestycyjne	50 147	6 106	8 700	17 370	4 237	1 495	88 055
Amortyzacja	34 387	4 135	2 798	1 448	3 369	1 423	47 560

Podział przychodów ze sprzedaży, aktywów oraz wydatków inwestycyjnych ogółem wg segmentów geograficznych jest zaprezentowany poniżej.

Przychody ze sprzedaży podstawowej- według lokalizacji działalności

	9 miesięcy 2018	%	9 miesięcy 2017	%
Kraj /Polska/	590 705	62,2	408 513	53,0%
Rejon DACH	196 032	20,7	187 765	24,3%
Pozostałe kraje	162 582	17,1	174 826	22,7%
Razem	949 319	100,0	771 104	100,0%

Suma aktywów – według lokalizacji działalności

	30 września 2018 r.	%	31 grudnia 2017 r.	%
Kraj /Polska/	1 121 126	73,1	1 048 264	69,5
Rejon DACH	190 032	12,4	202 412	13,4
Pozostałe kraje	222 334	14,5	257 776	17,1
Razem	1 533 492	100,0	1 508 452	100,0

Wydatki inwestycyjne – według lokalizacji działalności

	9 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%	9 miesięcy 2017	%
Kraj /Polska/	73 249	83,2	111 187	72,4	82 343	65,9
Rejon DACH	6 106	6,9	16 157	10,5	14 633	11,9
Pozostałe kraje	8 700	9,9	26 384	17,1	25 920	22,2
Razem	88 055	100,0	153 728	100,0	122 896	100,0

3.2. Rzeczowe aktywa trwałe

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Grunty, budynki i budowle	394 664	324 518
Środki transportu i urządzenia	140 837	109 000
Środki trwałe w budowie	11 881	110 381
Pozostałe	11 149	12 760
Zaliczki na środki trwałe w budowie	14	179
Razem	558 545	556 838

Rzeczowe aktywa trwałe obejmują głównie nieruchomości i urządzenia posiadane przez Grupę Comarch. Na dzień 30 września 2018 roku własnością Grupy jest siedem budynków biurowych położonych w Krakowie w Specjalnej Strefie Ekonomicznej o powierzchni całkowitej 83 500 m², dwa budynki biurowe położone w Warszawie o powierzchni całkowitej 2 582 m², budynki biurowe w Łodzi (w tym nowoczesny budynek biurowy o powierzchni całkowitej 9 906,20 m², oddany do użytkowania w 2017 roku), budynek biurowy i oddane do użytkowania w I półroczu 2018 r. data center w Lille oraz budynek biurowy i data center w Dreźnie. Grupa jest również w posiadaniu niezabudowanych nieruchomości gruntowych na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie o powierzchni ok. 2,01 ha. Środki trwałe w budowie na dzień 30 września 2018 roku obejmują głównie nakłady na modernizację budynków w Bonus Management sp. z o.o. SKA w kwocie 5 582 tys. PLN oraz nakłady na zakup nie przyjętego jeszcze do użytkowania sprzętu komputerowego w kwocie 1 382 tys. PLN.

Spółka zależna Comarch Healthcare S.A. rozpoczęła w I kwartale 2012 roku prowadzenie działalności diagnostycznej i medycznej (Centrum Medyczne iMed24) i rozpoczęła użytkowanie sprzętu diagnostycznego i medycznego zakupionego w 2011 roku. Na dzień 30 września 2018 roku wartość księgowa tego sprzętu wynosi 1 326 tys. PLN.

Grupa na podstawie umowy zawartej w dniu 18 marca 2016 roku pomiędzy Comarch S.A., a firmą Budimex S.A. zrealizowała VI etap inwestycji w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie (budynek SSE7). Przedmiotem umowy było wybudowanie budynku biurowego wraz z infrastrukturą drogową i techniczną oraz dostawą niezbędnych materiałów i urządzeń. Powierzchnia całkowita budynku wynosi 27 736 m². W dniu 30 października 2017 r. został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-20-2017](#)), w którym planowany termin zakończenia inwestycji został wydłużony do 31 grudnia 2017 roku. Prace objęte pierwotnym zakresem umowy zostały wykonane do dnia 31 grudnia 2017 r., natomiast w dniu 25 stycznia 2018 roku został podpisany aneks do ww. umowy ([RB-3-2018](#)), zlecający Wykonawcy prace

dotatkowe związane z budynkiem SSE7. W rezultacie, kwota kontraktu uległa zwiększeniu o 2 721 tys. PLN do poziomu 69 999 tys. PLN. Prace dodatkowe zostały zakończone w trzecim kwartale 2018 roku. W dniu 15 marca 2016 roku została zawarta umowa pomiędzy Comarch S.A.S., spółką zależną Comarch S.A. oraz SNC-LAVALIN S.A.S. na realizację inwestycji budowlanej w Lille we Francji. Przedmiotem umowy była przebudowa budynku magazynowego na data center pod adresem 17 Rue Paul Langevin w Lezennes. Wartość umowy wynosiła 7 553 tys. EUR netto. Prace zostały zakończone w drugim kwartale 2018 roku.

3.3. Nieruchomości inwestycyjne

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Grunty	3 234	2 875
Budynki	26 841	12 482
Razem	30 075	15 357

Na dzień 30 września 2018 roku nieruchomości inwestycyjne obejmują zabudowane nieruchomości zlokalizowane w Krakowie, wykorzystywane na cele wynajmu podmiotom spoza Grupy oraz grunty położone w Krakowie, nabyte w celu budowy obiektów przeznaczonych na wynajem dla podmiotów spoza Grupy oraz nieruchomość zlokalizowaną w Kostrzynie wynajmowaną podmiotom spoza Grupy.

3.4. Wartość firmy

Obejmuje wartość firmy ustaloną przy nabywaniu udziałów następujących spółek:

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Comarch Kraków	99	99
CDN Comarch	1 227	1 227
Comarch AG	1 900	1 900
Comarch, Inc.	58	58
Comarch Software und Beratung AG	29 038	29 038
Comarch Swiss AG	8 413	8 413
Geopolis sp. z o.o.	1 462	1 462
Razem	42 197	42 197

Test na utratę wartości przeprowadzony został na dzień 31 grudnia 2017 roku, według metodologii zastosowanej i szczegółowo opisanej w rocznym sprawozdaniu finansowym za rok 2017. Nie stwierdzono utraty wartości.

3.5. Pozostałe wartości niematerialne

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Koszty zakończonych prac rozwojowych	191	335
Prawo wieczystego użytkowania	38 593	39 312
Koncesje, licencje i oprogramowanie	15 690	15 355
Inne	5 930	8 317
Zaliczki na WNiP	-	-
Razem	60 404	63 319

Inne wartości niematerialne obejmują wycenę zaliczonych do wartości niematerialnych aktywów związanych z kartami zawodników w MKS Cracovia SSA w kwocie 5 930 tys. PLN.

Prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczących MKS Cracovia SSA o wartości 31 650 tys. PLN jest traktowane jako wartość niematerialna o nieokreślonym okresie użytkowania i nie jest amortyzowane. Spółka spodziewa się, że nastąpi odnowienie prawa wieczystego użytkowania i odbędzie się to bez ponoszenia znaczących kosztów, gdyż Spółka nie jest zobowiązana do spełnienia żadnych warunków, od których zależałoby przedłużenie tego prawa. Spółka nie spodziewa się poniesienia znaczących kosztów przy odnowieniu prawa wieczystego użytkowania w kontekście dotychczasowych działań współwłaściciela Klubu, czyli gminy Kraków.

3.6. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Według stanu na dzień 30 września 2018 roku Grupa posiada inwestycje w jednostkach stowarzyszonych.

Stan na 1 stycznia 2017 r.	14 395
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(47)
Udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(12)
Udzielenie i spłaty pożyczki dla SoInteractive S.A.	235
Udział w wyniku Thanks Again LLC	(2 401)
Stan na 30 września 2017 r.	12 170
Stan na 1 stycznia 2017 roku	14 395
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(111)
Objęcie akcji i udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(14)
Spłata pożyczki dla SoInteractive S.A.	(80)
Objęcie akcji i udział w wyniku Thanks Again LLC	(2 957)
Stan na 31 grudnia 2017 roku	11 233
Stan na 1 stycznia 2018 roku	11 233
Udział w wyniku SoInteractive S.A.	(331)
Udział w wyniku w Metrum Capital S.A.	(2)
Udzielenie i spłaty pożyczki dla SoInteractive S.A.	1 390
Udział w wyniku Thanks Again LLC	(3 639)
Stan na 30 września 2018 r.	8 651

Wykazane na dzień 30 września 2018 roku inwestycje w jednostkach stowarzyszonych obejmują nabyte przez CCF FIZ i Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A udziały i akcje w spółce SoInteractive S.A. stanowiące 42,98% akcji (27,37% w głosach na WZA spółki), akcje w spółce Metrum Capital S.A., w której Comarch S.A. objął 21,43% kapitału zakładowego (15,79% w głosach na WZA spółki), a spółka CAMS AG objęła 42,86% kapitału zakładowego (31,58% w głosach na WZA spółki) o łącznej zerowej wartości, udziały w spółce Thanks Again LLC, w której Comarch Pointshub, Inc. objął 42,50% kapitału zakładowego (42,50% w głosach na WZA spółki) o wartości 7 131 tys. PLN (wartość nominalna objętych

udziałów 30 831 tys. PLN pomniejszona o udziały w wyniku bieżącym z lat 2015-2018 oraz o aktualizację wartości udziałów) oraz pożyczki udzielone spółce SoInteractive S.A. przez spółki Grupy Comarch w kwocie 1 520 tys. PLN.

3.7. Pochodne instrumenty finansowe

a) Aktywa

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	6 566	11 316
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	327	104
	6 893	11 420
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>5 194</i>	<i>8 516</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>1 699</i>	<i>2 904</i>

b) Zobowiązania

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Terminowe kontrakty walutowe – przeznaczone do obrotu	436	426
Transakcje zamiany stopy procentowej IRS	556	819
	992	1 245
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>494</i>	<i>509</i>
<i>Część długoterminowa</i>	<i>498</i>	<i>736</i>

Grupa posiadała kontrakty terminowe typu forward zawarte w celu ograniczenia wpływu na wynik finansowy zmian w przepływach pieniężnych związanych z uprawdopodobnionymi planowanymi transakcjami, wynikających z ryzyka zmiany kursów walut. Na dzień 30 września 2018 roku ww. instrumenty zostały wycenione w wartości godziwej ustalonej wg ceny rynkowej, a zmiany w wycenie zostały odniesione na wynik z operacji finansowych. Łączna wartość netto kontraktów forward otwartych na dzień 30 września 2018 roku wyniosła 45 605 tys. EUR, 8 900 tys. USD.

Spółka Comarch S.A. w dniu 24 października 2013 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 30 września 2013 roku w Banku Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 31 października 2018 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi minus 14 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 27 czerwca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla nieodnawialnego kredytu obrotowego zaciągniętego w dniu 4 stycznia 2013 roku w Banku Zachodnim WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 5 lat, tj. do 28 czerwca 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi minus 41 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 9 lipca 2014 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w czerwcu 2006 roku w BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A. z siedzibą w Warszawie na sfinansowanie III etapu budowy budynków produkcyjno-biurowych w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 10

lat, tj. do dnia 29 lipca 2024 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi minus 335 tys. PLN.

W dniu 23 października 2015 roku, spółka Comarch S.A. zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 4 grudnia 2013 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na okres 8 lat, tj. do 30 listopada 2023 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi minus 163 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu długoterminowego udzielonego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 30 września 2019 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi minus 3 tys. PLN.

Spółka Comarch S.A. w dniu 20 lutego 2017 roku zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w maju 2016 roku przez Bank Handlowy w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została do dnia 29 lutego 2028 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi 147 tys. PLN.

W dniu 27 listopada 2017 roku, spółka Bonus Development Sp. z o.o. SKA zawarła transakcję zamiany stopy procentowej IRS dla kredytu inwestycyjnego zaciągniętego w dniu 29 czerwca 2015 roku w Banku Pekao S.A. z siedzibą w Warszawie. W wyniku zawartej transakcji zmienna stawka EURIBOR1M została zamieniona na stałą stopę procentową. Transakcja zabezpieczająca zawarta została na cały okres kredytowania, tj. do 31 maja 2030 roku. Wycena transakcji IRS na dzień 30 września 2018 roku wynosi 180 tys. PLN.

3.8. Odroczonego podatek dochodowy

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		
Różnice przejściowe	16 883	12 591
Aktywa z tytułu straty podatkowej	8 712	9 783
Aktywa z tytułu działalności w SSE	4 700	8 863
Razem	30 295	31 237
<i>Odniesione na wynik</i>	<i>30 295</i>	<i>31 237</i>

Ze względu na osiągnięty w podmiocie dominującym w okresie trzech kwartałów 2018 roku poziom dochodu strefowego rozwiązano całe utworzone na dzień 31 grudnia 2017 roku aktywo w wysokości 8 863 tys. PLN. Jednocześnie utworzono aktywo od przewidywanego dochodu strefowego na czwarty kwartał 2018 roku w wysokości 4 700 tys. PLN.

Comarch S.A. posiada aktualnie cztery zezwolenia na prowadzenie działalności w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie:

- uzyskane w roku 2007, pierwotnie z okresem ważności do 31 grudnia 2017 roku, aktualnie zgodnie z Decyzją Ministerstwa Rozwoju i Finansów z dnia 18 października 2017 r. zmienione na nieokreślony termin obowiązywania;
- uzyskane w roku 2013, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w lutym 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania;
- uzyskane w marcu 2016 roku, w zezwoleniu tym nie został określony termin jego obowiązywania.

Jednocześnie Spółka zwraca uwagę, że w dniu 23 lipca 2013 roku Rada Ministrów przyjęła rozporządzenia wydłużające do 2026 roku termin funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych na terenie Polski.

Zgodnie z MSR 12 niewykorzystana ulga podatkowa na dzień 30 września 2018 roku stanowi aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Ulga inwestycyjna z tytułu zezwolenia uzyskanego w roku 1999 została w całości wykorzystana (jego okres ważności upłynął 31 grudnia 2017 r.). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2007 roku wynosi na dzień 30 września 2018 roku 11 160 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w 2013 roku wynosi na dzień 30 września 2018 roku 28 929 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia). Wartość ulgi inwestycyjnej z tytułu zezwolenia uzyskanego w marcu 2016 roku dotyczącego inwestycji w budynek biurowy SSE7 w Krakowie wynosi na dzień 30 września 2018 roku 22 759 tys. PLN (po zdyskontowaniu na dzień przyznania zezwolenia).

W okresie pierwszych trzech kwartałów 2018 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 2 810 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 7 102 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie +1 071 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł -942 tys. PLN.

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Rezerwa na podatek odroczoney		
Różnice przejściowe	15 656	16 152
Rezerwa z tytułu wyceny nieruchomości MKS Cracovia SSA	5 430	5 430
Rezerwa z tytułu wyceny certyfikatów CCF FIZ	21 689	22 380
Razem	42 775	43 962
<i>Odniesione na kapitał</i>	<i>5 430</i>	<i>5 430</i>
<i>Odniesione na wynik finansowy</i>	<i>37 345</i>	<i>38 532</i>

W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w okresie trzech kwartałów 2018 roku zmniejszenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 691 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczoney z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 287 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 4 783 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto trzech kwartałów 2018 wyniósł +1 187 tys. PLN.

Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały wzrost wyniku o 245 tys. PLN.

W odniesieniu do spółki Comarch Healthcare S.A. mimo występowania straty podatkowej nie tworzono z tego tytułu aktywa na podatek odroczoney ze względu na brak możliwości dokonania wiarygodnych szacunków co do możliwości wykorzystania istniejącej straty podatkowej z lat ubiegłych.

3.9. Zapasy

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Materiały i surowce	1 859	1 273
Produkcja w toku	88 995	87 838
Towary	16 506	25 078
Produkty gotowe	57	150
Zaliczki na towary	964	628
Razem	108 381	114 967

Koszt zapasów ujęty w pozycji „koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów” wyniósł 355 951 tys. PLN (9 miesięcy 2018), 333 918 tys. PLN (12 miesięcy 2017), 242 639 tys. PLN (9 miesięcy 2017).

W okresie 9 miesięcy 2018 roku Grupa Comarch utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów i materiałów w kwocie 90 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej w kwocie 166 tys. PLN.

3.10. Należności handlowe oraz pozostałe należności

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Należności handlowe netto	318 052	347 254
<i>Należności handlowe brutto</i>	<i>363 143</i>	<i>376 110</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(45 091)</i>	<i>(28 856)</i>
Należności pozostałe	37 162	19 687
Rozliczenia międzyokresowe czynne	15 079	13 593
Pozostałe rozliczenia	1 609	452
Pożyczki	14 117	7 541
Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych netto	1 531	3 626
<i>Należności handlowe i pozostałe od podmiotów powiązanych brutto</i>	<i>7 323</i>	<i>6 511</i>
<i>Odpis aktualizujący wartość należności</i>	<i>(5 792)</i>	<i>(2 885)</i>
Razem	387 550	392 153
<i>Część krótkoterminowa</i>	<i>387 550</i>	<i>392 153</i>

Wartość godziwa należności handlowych oraz pozostałych należności jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej. Nie występuje koncentracja ryzyka kredytowego z tytułu należności handlowych, ponieważ Grupa posiada dużą liczbę klientów. W okresie 9 miesięcy 2018 roku Grupa utworzyła odpisy z tytułu utraty wartości należności handlowych w wysokości 21 284 tys. PLN oraz rozwiązała utworzone wcześniej odpisy w wysokości 2 496 tys. PLN w związku z uregulowaniem należności. Operacje te ujęto odpowiednio w pozostałych kosztach i przychodach operacyjnych w rachunku zysków i strat.

3.11. Kontrakty długoterminowe

	9 miesięcy 2018	9 miesięcy 2017
Przychody z zakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	41 595	48 133
Przychody z niezakończonych kontraktów ujęte w okresie sprawozdawczym	189 329	114 338
Efekt rozliczenia zgodnie z MSR 11 niezakończonych kontraktów ujętych w okresie sprawozdawczym	60 203	57 491
Razem	291 127	219 962

Z uwagi, iż Spółka stosuje zasadę ustalania stopnia zaawansowania prac proporcjonalnie do udziału poniesionych kosztów w całości kosztów kontraktu, suma poniesionych kosztów oraz ujętych wyników odpowiada przychodom. Na koniec okresu sprawozdawczego dokonano wyceny kontraktów długoterminowych zgodnie ze stopniem zaawansowania prac. Zmiana stanu rozliczeń z tytułu kontraktów długoterminowych ujętych w aktywach i pasywach między 30 września 2017, a 30 września 2018 prezentowana jest poniżej:

	30 września 2018 r.	30 września 2017 r.
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte do dnia bilansowego - wg stopnia zawansowania prac	939 775	569 254
Wystawione faktury	(897 818)	(562 280)
Razem	41 957	6 974

	Należne przychody z tytułu kontraktów długoterminowych	Zobowiązania z tytułu kontraktów długoterminowych	Efekt rozliczenia netto
Przychody z tytułu kontraktów długoterminowych ujęte w okresie sprawozdawczym			
Wartość na 1 stycznia 2017 r.	39 960	(40 044)	(84)
Korekta stanu na 1 stycznia 2017 r. z tytułu zastosowania MSSF 15	882	(51 314)	(50 432)
Wartość na 1 stycznia 2017 r. po korekcie z tytułu MSSF 15	40 842	(91 358)	(50 516)
Korekta okresu bieżącego z tytułu zastosowania MSSF 15 (odwrócenie korekty ujętej w bilansie otwarcia na 1 stycznia 2017 r.)	-	14 515	14 515
Korekta okresu bieżącego	27 697	15 278	42 975
Wartość na 30 września 2017 r.	68 539	(61 565)	6 974
Zmiana	27 697	29 793	57 490
Wartość na 1 stycznia 2018 r. przed korektą z tytułu zastosowania MSSF 15	40 349	(30 754)	9 595

Korekta stanu na 1 stycznia 2018 r. z tytułu zastosowania MSSF 15	6 537	(34 379)	(27 842)
Wartość na 1 stycznia 2018 r. po korekcie z tytułu MSSF 15	46 886	(65 133)	(18 247)
Korekta okresu bieżącego z tytułu zastosowania MSSF 15 (odwrócenie korekty ujętej w bilansie otwarcia na 1 stycznia 2018 r.)	(4 552)	3 898	(654)
Korekta okresu bieżącego	86 913	(26 055)	60 858
Wartość na 30 września 2018 r.	129 247	(87 290)	41 957
Zmiana	82 361	(22 157)	60 204

3.12. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W okresie 9 miesięcy 2018 roku oraz w okresie porównawczym Grupa Comarch nie posiadała aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

3.13. Kapitał zakładowy

	Ilość akcji (szt.)	Akcje zwykłe i uprzywilejowane	Akcje własne	Razem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 30 września 2017 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 31 grudnia 2017 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349
Stan na 30 września 2018 r.	8 133 349	8 133 349	-	8 133 349

Wartość nominalna każdej akcji wynosi 1 PLN.

Na kapitał zakładowy Comarch S.A. składa się:

- 1) 864 800 akcji imiennych uprzywilejowanych serii A,
- 2) 75 200 akcji zwykłych na okaziciela serii A,
- 3) 883 600 akcji imiennych uprzywilejowanych serii B,
- 4) 56 400 akcji zwykłych na okaziciela serii B,
- 5) 3 008 000 akcji zwykłych na okaziciela serii C,
- 6) 1 200 000 akcji zwykłych na okaziciela serii D,
- 7) 638 600 akcji zwykłych na okaziciela serii E,
- 8) 125 787 akcji zwykłych na okaziciela serii G,
- 9) 102 708 akcji zwykłych na okaziciela serii G3,
- 10) 563 675 akcji zwykłych na okaziciela serii H,
- 11) 441 826 akcji zwykłych na okaziciela serii I2,
- 12) 91 041 akcji zwykłych na okaziciela serii J2,
- 13) 73 953 akcji zwykłych na okaziciela serii K3,
- 14) 7 759 akcji zwykłych na okaziciela serii L1.

Akcje imienne serii A i B są uprzywilejowane co do głosu w ten sposób, że na każdą akcję przypada 5 głosów na Walnym Zgromadzeniu. Zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela jest dopuszczalna. W przypadku zamiany akcji imiennych na akcje na okaziciela tracą one wszelkie uprzywilejowanie. Zbycie

akcji imiennej uprzywilejowanej powoduje wygaśnięcie związanego z nią uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu. Nie powoduje wygaśnięcia uprawnienia szczególnego co do głosu na Walnym Zgromadzeniu:

- a) zbycie na rzecz osób będących akcjonariuszami Spółki na dzień 18 marca 1998 roku,
- b) zbycie na rzecz zstępných zbywcy,
- c) przejście własności akcji imiennej w wyniku spadkobrania.
- d) zbycie na rzecz osoby prawnej prawa polskiego albo obcego albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej prawa polskiego albo obcego, w tym w szczególności na rzecz ułomnej osoby prawnej prawa polskiego albo obcego („Struktura”) kontrolowanej w rozumieniu art. 8 ust. 5 Statutu wyłącznie przez akcjonariusza wnoszącego (zbywającego) akcje imienne uprzywilejowane do Struktury („Akcjonariusz Wnoszący”) albo (współ)kontrolowanej wyłącznie przez wstępnych, zstępných, rodzeństwo lub małżonka Akcjonariusza Wnoszącego albo wyłącznie przez niektóre lub wszystkie z tych osób („Osoba bądź Osoby Bliskie”) i Akcjonariusza Wnoszącego łącznie („Struktura Kontrolowana”) oraz zbycie akcji imienných uprzywilejowanych przez jedną Strukturę Kontrolowaną na rzecz innej Struktury Kontrolowanej.

Zbycie akcji imienných wymaga zgody Zarządu udzielonej w formie pisemnej. Zbycie akcji bez zgody Zarządu jest możliwe na warunkach określonych w Statucie Comarch S.A.

Akcje na okaziciela mają prawo do 1 głosu na WZA. Zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne nie jest dopuszczalna.

3.13.1. Zmiany w stanie kapitału zakładowego w III kwartale 2018 roku

W dniu 7 września 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 6 września 2018 r. 80 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 150,8125 PLN za 1 akcję. Łączna wartość transakcji wyniosła 12 065,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2018](#) z dnia 7 września 2018 r.

3.13.2. Zmiany w stanie kapitału zakładowego po dacie bilansu

Nie wystąpiły.

3.14. Kredyty i pożyczki

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Długoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	170 896	177 920
Kredyty odnawialne	-	-
Pożyczki	10 302	7 676
	181 198	185 596
Krótkoterminowe		
Kredyty nieodnawialne	33 909	33 739
Kredyty odnawialne	-	3 018
Pożyczki	16 057	2 354
	49 966	39 111
Kredyty, pożyczki ogółem	231 164	224 707

Wartość zobowiązań z tytułu kredytów została ujęta w wysokości zamortyzowanego kosztu ustalonego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wartość godziwa zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek nie jest istotnie różna od wartości bilansowej.

W okresie pierwszych trzech kwartałów 2018 roku wartość uruchomionych nieodnawialnych kredytów bankowych i pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 42 521 tys. PLN a wartość spłaconego kapitału od kredytów bankowych oraz pożyczek od podmiotów spoza Grupy Comarch wyniosła 41 352 tys. PLN. Na dzień bilansowy Grupa Comarch nie wykorzystywała kredytu w rachunku bieżącym.

W okresie sprawozdawczym nie wystąpiły przypadki nieterminowej spłaty kapitału lub odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, ani nie zostały naruszone inne warunki umów kredytów i pożyczek, uprawniające kredytodawcę do żądania wcześniejszej spłaty kredytu lub pożyczki.

Obciążenie kredytów i pożyczek Grupy ryzykiem stopy	Do 6 miesięcy	6-12 miesięcy	1-5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Stan na 31 grudnia 2017 r.					
Kredyty i pożyczki	18 636	20 969	118 365	67 231	225 201
Odsetki	(494)	-	-	-	(494)
Razem	18 142	20 969	118 365	67 231	224 707
Stan na 30 września 2018 r.					
Kredyty i pożyczki	30 780	19 614	127 094	54 104	231 592
Odsetki	(428)	-	-	-	(428)
Razem	30 352	19 614	127 094	54 104	231 164

Struktura zapadalności kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych długoterminowych	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Od 1 do 2 lat	36 208	33 701
Od 2 do 5 lat	90 886	84 664
Powyżej 5 lat	54 104	67 231
	181 198	185 596

Struktura walutowa wartości bilansowej kredytów, pożyczek i zobowiązań finansowych	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
W walucie polskiej	27 112	12 484
W EUR (równowartość w PLN)	204 052	212 223
	231 164	224 707

Efektywne stopy procentowe na dzień bilansowy	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kredyty bankowe	1,66%	1,64%
Pożyczki	2,14%	3,66%

3.14.1. Kredyty nieodnawialne i pożyczki

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu / pożyczki wg umowy		Kwota kredytu / pożyczki pozostała do spłaty (nie uwzględnia wyceny odsetek na dzień bilansowy)				Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta	Kwota	PLN			
Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy SSE4 w Krakowie	44 000	PLN	3 718 (wobec 4 182 na 31 grudnia 2017)	EUR	15 880 (wobec 17 444 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 29-07-2024	29.07.2024	hipoteka na budynku SSE4, cesja polisy ubezpieczeniowej budynku, weksel in blanco, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	budynek biurowy SSE5 w Krakowie - refinansowanie	4 126	EUR	1 590 (wobec 1 977 ma 31 grudnia 2017)	EUR	6 793 (wobec 8 246 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 31-10-2018	29.09.2021	hipoteka na budynku SSE5, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Zachodni WBK S.A.	nieodnawialny kredyt obrotowy	7 400	EUR	2 228 (wobec 2 944 na 31 grudnia 2017)	EUR	9 517 (wobec 12 280 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 28-06-2019	31.12.2020	hipoteka na budynku SSE3, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy SSE6 w Krakowie	13 323	EUR	8 605 (wobec 9 854 na 31 grudnia 2017)	EUR	36 753 (wobec 41 098 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku IRS do 30-11-2023	30.11.2023	hipoteka na budynku SSE6, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękojmi, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o

											poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	budynek biurowy SSE7 w Krakowie	13 333	EUR	13 333 (wobec 11 286 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	56 949 (wobec 47 075 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	15.05.2028	IRS do 29-02-2028 hipoteka na budynku SSE7, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Handlowy w Warszawie S.A.	długoterminowy kredyt nieodnawialny	2 508	EUR	1 584 (wobec 2 508 na 31 grudnia 2017)	EUR	6 766 (wobec 10 461 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.09.2019	IRS do 30-09-2019 pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Bank Handlowy w Warszawie S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	DNB Bank Polska S.A.	środki trwałe - wyposażenie Laboratorium Internet of Things w Krakowie	2 531	EUR	1 868 (wobec 2 130 na dzień 31 grudnia 2017)	EUR	7 977 (wobec 8 885 na dzień 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	30.12.2023	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w DNB Bank Polska S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch Healthcare S.A.	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	środki trwałe - sprzęt medyczny do Centrum Medycznego iMed24 w Krakowie	15 889	PLN	n/d	n/d	757 (wobec 2 459 na 31 grudnia 2017)	PLN	WIBOR1M + marża banku	31.12.2018	zastaw rejestrowy na środkach trwałych będących przedmiotem finansowania, cesja praw z polisy ubezpieczeniowej finansowanych środków trwałych, poręczenie Comarch S.A., pełnomocnictwo do rachunków Comarch Healthcare S.A. i Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch AG	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A.	budynek biurowy w Dreźnie - refinansowanie	6 000	EUR	0 (wobec 621 na 31 grudnia 2017)	EUR	0 (wobec 2 589 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	15.05.2018	dług gruntowy na budynku biurowym w Dreźnie, przelew praw z polisy ubezpieczeniowej budynku biurowego w Dreźnie, poręczenie Comarch S.A. oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji
Bonus Development Sp. z o.o. SK-A	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	budynek biurowy w Łodzi	9 262	EUR	7 560 (wobec 8 043 na 31 grudnia 2017)	EUR	32 292 (wobec 33 545 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	31.05.2030	IRS do 31-05-2030 hipoteka na budynku biurowym w Łodzi, pełnomocnictwo do rachunków Bonus Development Sp. z o.o. SK-A prowadzonych w Bank Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie Bonus Development Sp. z o.o. SK-A o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, cesja praw z polisy

											ubezpieczeniowej budynku biurowego w Łodzi, cesja praw z gwarancji należytego wykonania oraz z gwarancji rękami, cesja praw z umowy dzierżawy finansowanej nieruchomości zawartej ze spółką Comarch S.A., poręczenie spółki Comarch S.A. wraz z pełnomocnictwem do dysponowania rachunkami Comarch S.A. prowadzonymi przez Bank Pekao S.A. oraz oświadczeniem o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.S, Comarch S.A.	BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A	Budynek Data Center w Lille we Francji	8 000	EUR	6 545 (wobec 6 734 na 31 grudnia 2017)	EUR	27 956 (wobec 28 085 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR3M + marża banku	18.09.2023	hipoteka na drugim miejscu na nieruchomości należącej do Comarch S.A. położonej w Krakowie przy ul. prof. Michała Życzkowskiego 23 (budynek SSE4), oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w banku BGŻ BNP Paribas S.A., cesja praw z polisy ubezpieczeniowej budynku SSE4
Comarch S.A.	CaixaBank S.A. Oddział w Polsce	Program modernizacyjny infrastruktury Comarch	3 500	EUR	845 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	EUR	3 608 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	EURIBOR1M + marża banku	23.08.2023	Oświadczenie o poddaniu się egzekucji art. 777 KC, pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w CaixaBank S.A.
Comarch S.A.	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	12 980	PLN			8 101 (wobec 9 983 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.03.2022	brak
Comarch S.A.	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	17 691	PLN			9 795 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	31.01.2019	brak
Comarch Polska S.A.	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	3 475	PLN			3 200 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.05.2022	Poręczenie Comarch S.A.
Comarch S.A.	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	1 474	PLN			1 106 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.07.2019	brak
Comarch S.A.	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę	3 139	PLN			2 942 (wobec 0 na 31	PLN	stałe	01.05.2022	brak

		Comarch projektem informatycznym				grudnia 2017)					
Comarch Polska S.A.	IBM Global Financing Polska Sp. z o.o.	dostawa sprzętu IT w związku z realizowanym przez Grupę Comarch projektem informatycznym	1 200	PLN		1 200 (wobec 0 na 31 grudnia 2017)	PLN	stałe	01.09.2019	Poreczenie Comarch S.A.	

3.14.2. Kredyty odnawialne

Spółka Comarch S.A. korzysta z następujących odnawialnych kredytów w rachunku bieżącym:

Kredytobiorca	Instytucja finansująca	Cel finansowania	Kwota kredytu wg umowy		Kwota kredytu pozostała do spłaty		Warunki oprocentowania	Termin ostatecznej spłaty	Zabezpieczenia
			Kwota	Waluta	Kwota	Waluta			
Comarch S.A.	Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	20 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	12.12.2018	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Powszechnej Kasie Oszczędności Bank Polski S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	Bank Polska Kasa Opieki S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	30 000	PLN	0	PLN	WIBOR1M + marża banku	30.06.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w Banku Polska Kasa Opieki S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji
Comarch S.A.	mBank S.A.	finansowanie bieżącej działalności gospodarczej	10 000	PLN	0	PLN	WIBOR O/N + marża banku	14.03.2019	pełnomocnictwo do rachunków Comarch S.A. prowadzonych w mBank S.A., oświadczenie o poddaniu się egzekucji,

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Kredyty odnawialne, w tym:	60 000	55 422
Wykorzystane na dzień bilansowy	0	3 018
Dostępne na dzień bilansowy	60 000	52 404

3.15. Pozostałe zobowiązania finansowe

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	496	611
<i>Część krótkoterminowa</i>	155	165
<i>Część długoterminowa</i>	341	446
Zobowiązania z tytułu dywidendy	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	-
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Zobowiązania z tytułu opłat za objęte akcje	-	-
<i>Część krótkoterminowa</i>	-	-
<i>Część długoterminowa</i>	-	-
Razem	496	611

Zobowiązania z tytułu umów leasingu finansowego Grupy Comarch (z wyłączeniem umów leasingu pomiędzy spółkami Grupy) obejmują zobowiązania spółki MKS Cracovia SSA, spółki zależnej Comarch S.A., z tytułu umów leasingu finansowego samochodów. Na dzień 30 września 2018 roku wartość tych zobowiązań wynosi 496 tys. PLN. Dywidenda została wypłacona 31 sierpnia 2018 do akcjonariuszy spoza Grupy.

3.16. Rezerwy na pozostałe zobowiązania i obciążenia

Krótkoterminowe	Koszty dotyczące okresu bieżącego, które zostaną poniesione w przyszłości	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na nagrody pieniężne	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017 r.	4 380	13 407	20 776	26 751	71 890	137 204
Ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat:	(453)	348	(1 119)	2 222	(5 788)	(4 790)
- utworzenie dodatkowych rezerw	20 506	24 109	4 909	19 608	81 407	150 539
- rezerwy wykorzystane w trakcie roku i przeniesione do krótkoterminowych	(20 959)	(23 761)	(6 028)	(17 386)	(87 195)	(155 329)
Stan na 31 grudnia 2017 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414
Stan na 1 stycznia 2018 r.	3 927	13 755	19 657	28 973	66 102	132 414
Zmiana:	4 365	(801)	(5 079)	1 033	(28 260)	(28 742)
- utworzenie rezerw	22 104	18 757	6 242	19 920	38 414	105 437
- wykorzystanie rezerw	(17 739)	(19 558)	(11 321)	(18 887)	(66 674)	(134 179)
Stan na 30 września 2018 r.	8 292	12 954	14 578	30 006	37 842	103 672

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

3.17. Zobowiązania handlowe oraz pozostałe zobowiązania

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Zobowiązania handlowe	62 691	75 071
Zaliczki otrzymane na poczet usług i dostaw	1 615	986
Zobowiązania handlowe i pozostałe wobec podmiotów powiązanych	197	1 323
Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń społecznych i innych obciążeń podatkowych	43 097	38 906
Zobowiązania inwestycyjne	6 418	11 542
Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	29 688	24 107
Przychody przyszłych okresów	30 420	21 176
Pozostałe zobowiązania	4 189	2 365
Fundusze specjalne (ZFŚS i Zakładowy Fundusz Mieszkaniowy)	2 256	1 844
Razem	180 571	177 320

Wartość godziwa zobowiązań handlowych oraz pozostałych zobowiązań jest zbliżona do ich wartości bilansowej przedstawionej powyżej.

3.18. Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego

	Do roku	Do 5 lat	Ogółem
Stan na 31 grudnia 2017 r.			
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	21 718	45 097	66 815
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 407	955	2 362
Razem	23 125	46 052	69 177
Stan na 30 września 2018 r.			
Zobowiązania z tytułu najmu powierzchni użytkowej	20 353	35 704	56 057
Zobowiązania z tytułu dzierżawy sprzętu elektronicznego i środków transportu	1 107	397	1 504
Razem	21 460	36 101	57 561

Prezentowane w nocie zobowiązania z tytułu umów najmu powierzchni użytkowej obejmują zobowiązania Grupy z tytułu umów najmu pomieszczeń biurowych i mieszkań służbowych. Umowy z określonym terminem ważności zostały zaliczone w sposób bezpośredni odpowiednio do okresu do roku i do 5 lat. Większość umów została zawarta jednak na czas nieokreślony, dlatego kwoty zobowiązań ustalono drogą przemnożenia miesięcznych kwot czynszu przez 12 miesięcy (kolumna „Do roku”) i 60 miesięcy (kolumna „Do 5 lat”).

Grupa Comarch na dzień 30 września 2018 roku posiadała umowne zobowiązania do opłat z tytułu leasingu operacyjnego środków transportu oraz sprzętu elektronicznego w kwocie 1 504 tys. PLN (wobec 2 362 tys. PLN na dzień 31 grudnia 2017 roku).

3.19. Zobowiązania warunkowe

Na dzień 30 września 2018 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 86 846 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 65 876 tys. PLN.

Według stanu na dzień 30 września 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Geopolis sp. z o.o. wynosiła 82 tys. PLN, na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 82 tys. PLN.

Według stanu na dzień 30 września 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Grupy Comarch Software und Beratung wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 673 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 392 tys. EUR (tj. 1 634 tys. PLN).

Według stanu na dzień 30 września 2018 roku wartość gwarancji wystawionych przez banki na zlecenie Comarch AG wynosiła 16 tys. EUR (tj. 69 tys. PLN), na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 16 tys. EUR (tj. 67 tys. PLN).

Comarch S.A. udzieliła oświadczeń o możliwości udzielenia wsparcia finansowego („*letter of comfort*”) dla spółek zależnych: Comarch Healthcare S.A. ważne do 30 czerwca 2019 roku, Comarch Malaysia SDN. BHD. ważne do 31 grudnia 2018 roku oraz bezterminowo, Comarch Argentina S.A. bezterminowo oraz Comarch R&D S.à r.l. bezterminowo.

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Przyznane linie kredytowe na finansowanie działalności bieżącej (gwarancje, akredytywy, kredyt w rachunku bieżącym)		
Linie kredytowe*	229 280	190 450
	229 280	190 450

* zawierają odnawialne kredyty w rachunku bieżącym opisane w pkt. [3.14.2](#)

Grupa Comarch jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 50 285 tys. PLN, z czego kwota 7 586 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 151 tys. PLN). Grupa Comarch pozostaje w sprawach spornych nieobjętych postępowaniami sądowymi, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 9 957 tys. PLN, z czego kwota 0 PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 0 PLN). Według Zarządów spółek Grupy Comarch, w oparciu o opinie doradców prawnych, nie istnieją okoliczności wskazujące na konieczność utworzenia rezerw na pozostałe roszczenia objęte aktualnie postępowaniami sądowymi oraz sprawami spornymi, nieobjęte postępowaniami sądowymi.

W związku z prowadzonymi postępowaniami sądowymi w trzecim kwartale 2018 roku Grupa Comarch utworzyła nowe odpisy aktualizujące wartość należności na kwotę 284 tys. PLN. W trzecim kwartale 2018 roku nie utworzono odpisów aktualizujących wartość należności w związku ze sprawami spornymi, w których pozostaje Grupa Comarch.

3.20. Program opcji menedżerskich dla Członków Zarządu oraz Kluczowych Pracowników Spółki

Nie dotyczy.

3.21. Transakcje z podmiotami powiązаныmi**3.21.1. Przychody ze sprzedaży towarów i usług**

	9 miesięcy 2018	9 miesięcy 2017
Przychody ze sprzedaży towarów		
SoInteractive S.A.	-	-
Thanks Again LLC	-	-
	-	-
Przychody ze sprzedaży usług		
SoInteractive S.A.	253	593
Thanks Again LLC	785	820
Metrum Capital S.A.	-	2
	1 038	1 415
	1 038	1 415

Cenę usług ustala się w zależności od rodzaju transakcji według jednej z trzech metod:

- 1) porównywalnej ceny rynkowej,
- 2) metody koszt plus (marża przy towarach 2-3%, przy usługach 5%),
- 3) marży od sprzedaży usług (marża w wysokości 10-40%).

3.21.2. Zakupy towarów i usług

	9 miesięcy 2018	9 miesięcy 2017
Zakupy towarów		
SoInteractive S.A.	-	188
Thanks Again LLC	-	-
	-	188
Zakupy usług		
SoInteractive S.A.		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	881	3 962
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	1 398	2 331
	2 279	6 293
Thanks Again LLC		
<i>ujęte w kosztach wytworzenia</i>	32	4 905
<i>ujęte w pozostałych kosztach</i>	-	-
	32	4 905
Razem	2 311	11 386

3.21.3. Salda rozrachunków na dzień bilansowy powstałe w wyniku sprzedaży/zakupu towarów/usług

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Należności od podmiotów stowarzyszonych		
SoInteractive S.A.	1 141	775
Thanks Again LLC	4 954	3 937
	6 095	4 712
Zobowiązania wobec podmiotów stowarzyszonych		
SoInteractive S.A.	196	1 322
Thanks Again LLC	1	1
	197	1 323

3.21.4. Transakcje z podmiotami stowarzyszonymi i z podmiotami powiązаныmi osobowo

	9 miesięcy 2018	9 miesięcy 2017
Zakupy od podmiotów powiązanych osobowo	2 844	1 487
Sprzedaż do podmiotów powiązanych osobowo	173	149
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty powiązane osobowo	10 178	100
Pożyczki udzielone podmiotom powiązanym osobowo	*16 403	6 466
Zakupy od podmiotów stowarzyszonych	2 311	11 386
Sprzedaż do podmiotów stowarzyszonych	1 038	1 415
Pożyczki i odsetki od pożyczek spłacone przez podmioty stowarzyszone	776	-
Pożyczki udzielone podmiotom stowarzyszonym	1 520	21

**) Pozycja zawiera pożyczki w wysokości 2 000 tys. PLN udzielone Przewodniczącej Rady Nadzorczej Comarch S.A. przez spółkę Bonus Management sp. z o.o. II Activia SK-A. Do dnia 31 marca 2018 r. pożyczki te zostały w całości spłacone. Pozycja zawiera także pożyczki w wysokości 353 tys. PLN udzielone przez Comarch S.A. Prezesowi Zarządu Comarch S.A.*

3.21.5. Salda rozrachunków na dzień bilansowy z jednostkami powiązаныmi osobowo

	30 września 2018 r.	31 grudnia 2017 r.
Należności handlowe od podmiotów powiązanych osobowo	15	15
Należności z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	13 203	7 012
Zobowiązania handlowe wobec podmiotów powiązanych osobowo	560	792
Zobowiązania z tytułu pożyczek od podmiotów powiązanych osobowo	-	-

3.22. Zysk na akcję

	9 miesięcy 2018	9 miesięcy 2017
Zysk netto za okres przypadający na akcjonariuszy Spółki	22 462	26 764
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tys. sztuk)	8 133 349	8 133 349
Podstawowy zysk na akcję zwykłą (w PLN)	2,76	3,29
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (w tys. sztuk)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk na jedną akcję (w PLN)	2,76	3,29

Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2018" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2018 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2018 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Podstawowy zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku oraz średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

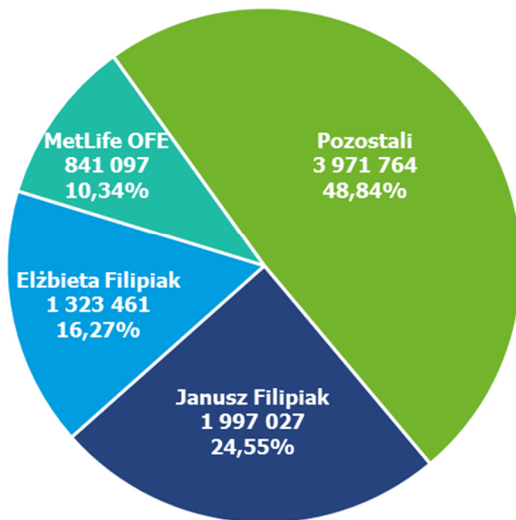
Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2018" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2018 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2018 roku, gdzie wagą jest ilość dni. Rozwodniony zysk netto na 1 akcję w kolumnie "9 miesięcy 2017" został obliczony jako iloraz skonsolidowanego zysku netto przypadającego na akcjonariuszy Comarch S.A. osiągniętego w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku oraz sumy średniej ważonej ilości akcji w okresie od 1 stycznia do 30 września 2017 roku, gdzie wagą jest ilość dni.

4. Noty dodatkowe

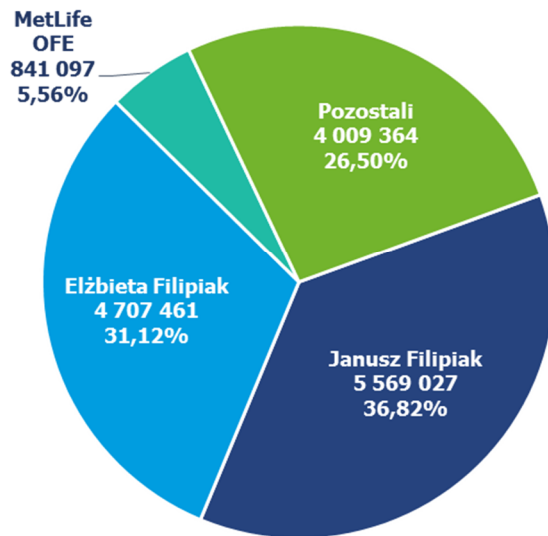
4.1 Informacje o akcjonariuszach posiadających co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A. oraz akcjach posiadanych przez osoby zarządzające i nadzorujące

4.1.1 Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 16 listopada 2018 roku

Akcjonariat wg liczby akcji

Akcjonariat wg liczby głosów

4.1.2 Zmiana udziału w ogólnej liczbie głosów w Comarch S.A.

Nie wystąpiły.

4.1.3 Zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji emitenta w okresie od przekazania poprzedniego raportu okresowego, tj. od 31 sierpnia 2018 roku

Podmiot	Stan na 16 listopada 2018 r.				Stan na 31 sierpnia 2018 r.			
	Akcje	Udział w kapitale zakładowym (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w kapitale zakładowym (%)	Ilość głosów	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82	1 997 027	24,55	5 569 027	36,82
Elżbieta Filipiak	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12	1 323 461	16,27	4 707 461	31,12
MetLife OFE	841 097	10,34	841 097	5,56	841 097	10,34	841 097	5,56

4.1.4 Zmiany w stanie posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące Comarch S.A. w okresie od 31 sierpnia 2018 roku do 16 listopada 2018 roku

W poniższej tabeli przedstawiono stan posiadania akcji Comarch S.A. przez osoby zarządzające i nadzorujące na dzień opublikowania skonsolidowanego raportu za pierwsze półrocze 2018, tj. 31 sierpnia 2018 roku oraz w dniu 16 listopada 2018 roku, zgodnie z posiadanymi przez Spółkę informacjami.

Osoby zarządzające i nadzorujące	Funkcja	Stan na 16 listopada 2018 r.		Stan na 31 sierpnia 2018 r.	
		Akcje	Udział w głosach na WZA (%)	Akcje	Udział w głosach na WZA (%)
Janusz Filipiak	Prezes Zarządu	1 997 027	36,82	1 997 027	36,82
Elżbieta Filipiak	Przewodnicząca Rady Nadzorczej	1 323 461	31,12	1 323 461	31,12
Marcin Dąbrowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Paweł Prokop	Wiceprezes Zarządu	30 080*	0,45	30 000	0,45
Andrzej Przewięźlikowski	Wiceprezes Zarządu	0	0,00	0	0,00
Zbigniew Rymarczyk	Wiceprezes Zarządu	33 230	0,22	33 230	0,22
Konrad Tarański	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Marcin Warwas	Wiceprezes Zarządu	10 608	0,07	10 608	0,07
Ilość wyemitowanych akcji		8 133 349	100,00	8 133 349	100,00

*) W dniu 7 września 2018 roku Zarząd Comarch S.A. otrzymał od osoby pełniącej obowiązki zarządcze powiadomienie o transakcjach, o których mowa w art. 19 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie nadużyć na rynku. Przedmiotowe transakcje dotyczyły zakupu w dniu 6 września 2018 r. 80 sztuk akcji zwykłych na okaziciela na rynku regulowanym po średnioważonej cenie 150,8125 PLN za 1 akcję. Łączna wartość transakcji wyniosła 12 065,00 PLN. O szczegółach Spółka informowała raportem bieżącym nr [RB-15-2018](#) z dnia 7 września 2018 r.

4.2 Czynniki i zdarzenia w szczególności o nietypowym charakterze, mające znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

4.2.1 Aktywo i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

Ze względu na osiągnięty w okresie trzech kwartałów 2018 roku poziom dochodu strefowego rozwiązano całe utworzone na dzień 31 grudnia 2017 roku aktywo w wysokości 8 863 tys. PLN. Jednocześnie utworzono aktywo od przewidywanego dochodu strefowego na czwarty kwartał 2018 roku w wysokości 4 700 tys. PLN. W okresie pierwszych trzech kwartałów 2018 roku Grupa dokonała częściowego rozliczenia aktywa z 31 grudnia 2017 roku z tytułu podatku odroczonego dotyczącego różnic przejściowych w kwocie 2 810 tys. PLN oraz dokonała utworzenia aktywa z tytułu różnic przejściowych w kwocie 7 102 tys. PLN, a także rozwiązania aktywa z tytułu straty podatkowej w kwocie +1 071 tys. PLN. Łączny wpływ wszystkich powyżej opisanych operacji na wynik netto w okresie sprawozdawczym wyniósł -942 tys. PLN. W związku z wyceną wartości aktywów netto CCF FIZ dokonano w okresie trzech kwartałów 2018 roku zmniejszenia utworzonej w latach poprzednich rezerwy w kwocie 691 tys. PLN. Równocześnie dokonano utworzenia rezerwy na podatek odroczone z tytułu różnic przejściowych w kwocie 4 287 tys. PLN i rozwiązania z tego samego tytułu w kwocie 4 783 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik netto trzech kwartałów 2018 wyniósł +1 187 tys. PLN. Ogółem zmiany w podatku odroczonym spowodowały wzrost wyniku o 245 tys. PLN.

Szczegóły opisano w pkt [3.8](#).

4.2.2 Różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut

Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 30 września 2018 roku zmniejszyły przychody i wynik operacyjny Grupy Comarch o 4 714 tys. PLN (podczas gdy w na dzień 30 września 2017 roku zmniejszyły o 12 023 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Grupy Comarch o 5 575 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie roku 2017 zwiększyły o 1 110 tys. PLN). Wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą na podatek odroczonej od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Grupy o 1 083 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie roku 2017 zwiększyły o 18 459 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji instrumentów pochodnych na wynik netto Grupy Comarch za trzy kwartały 2018 wyniósł -9 206 tys. PLN (+7 546 tys. PLN w okresie trzech kwartałów 2017 roku).

4.3 Inne wydarzenia III kwartału 2018 roku

Nie wystąpiły.

4.4 Zdarzenia po dacie bilansu nieujęte w sprawozdaniu

4.4.1 Zawarte po dacie bilansu kontrakty forward

Grupa Comarch zawarła w okresie od 1 października 2018 r. do dnia 16 listopada 2018 r. kontrakty terminowe na sprzedaż 4 000 tys. EUR. Wartość netto kontraktów terminowych nierozliczonych na dzień 16 listopada 2018 r. wynosiła 47 270 tys. EUR oraz 8 100 tys. USD. Na dzień 16 listopada 2018 r. wycena otwartych kontraktów terminowych wyniosła ok. 3 000 tys. PLN. Kontrakty zapadają w terminie do 27 miesięcy od dnia bilansowego. Wszystkie kontrakty terminowe zostały zawarte w celu ograniczenia wpływu zmian kursów walut na wynik finansowy związany z realizowanymi przez spółki Grupy Comarch kontraktami handlowymi, w których wynagrodzenie ustalone jest w walutach obcych.

4.5 Stanowisko Zarządu odnośnie możliwości zrealizowania wcześniej publikowanych prognoz wyników na dany rok, w świetle wyników zaprezentowanych w raporcie kwartalnym w stosunku do wyników prognozowanych

Zarząd nie podawał do publicznej wiadomości prognozy wyników za trzeci kwartał ani pełny rok 2018.

4.6 Istotne postępowania toczące się przed sądem, organem właściwym dla postępowań arbitrażowych lub organem administracji publicznej

Nie wystąpiły.

4.7 Informacje o istotnych transakcjach z podmiotami powiązanymi zawartych na warunkach innych niż rynkowe

Nie wystąpiły.

4.8 Informacje o udzielonych przez emitenta lub jednostkę od niego zależną poręczeniach za zobowiązania osób trzecich lub udzielonych gwarancjach

- a) W związku z zawarciem przez Comarch Inc., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie, hosting i utrzymanie systemu lojalnościowego, w dniu 28 kwietnia 2011 roku zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch Inc. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 000 tys. USD i jest ważne przez czas trwania umowy.
- b) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na sprzedaż licencji i wdrożenie Comarch Network & Service Inventory, Comarch Next Generation Service Assurance, Comarch OSS Mediations oraz sprzedaż licencji Comarch SLA Management, w dniu 11 sierpnia 2011 zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch AG wynikających z umowy, tj. 5 495 tys. EUR.
- c) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której Bank Pekao S.A. udzielił spółce Comarch Healthcare S.A. finansowania w wysokości 15 889 tys. PLN, w dniu 1 września 2011 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania spółki zależnej Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 23 833 tys. PLN i jest ważne maksymalnie do dnia 31 grudnia 2021 roku.
- d) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i utrzymanie systemu BSS, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone do wysokości zobowiązań Comarch UK wynikających z powyższej umowy, tj. do kwoty 808 tys. GBP oraz dodatkowo 86 tys. GBP rocznie za usługę SLA i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- e) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Next Generation Performance Management Solution, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z umowy. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 3 823 tys. EUR i jest ważne przez cały okres trwania umowy.
- f) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie Planning and Inventory Application (PIA), został podpisany przez Comarch S.A. list patronacki, w którym Comarch S.A. zobowiązuje się do zapewnienia należytego wykonania umowy przez Comarch AG. List patronacki jest ważny 24 miesiące od zakończenia umowy, wartość umowy wynosi 3 505 tys. EUR.
- g) W związku z otrzymaniem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., subwencji na budowę infrastruktury w Dreźnie od Sachsische AufbauBank, Comarch S.A. przystąpiła do długu na wypadek powstania zobowiązania Comarch AG do zwrotu udzielonych środków. Maksymalna odpowiedzialność Comarch S.A. z tytułu przystąpienia do długu wynosi 263 tys. EUR plus odsetki za okres od momentu udzielenia subwencji do jej zwrotu.
- h) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z BGŻ BNP Paribas Bank Polska S.A., na podstawie której bank udzielił spółce Comarch AG finansowania w wysokości 6 000 tys. EUR. W dniu 15 maja 2013 roku spółka Comarch S.A. udzieliła poręczenia za zobowiązania Comarch AG wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało udzielone do kwoty 9 000 tys. EUR i jest ważne maksymalnie do dnia 15 maja 2020 roku.
- i) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na wdrożenie Comarch Loyalty Management, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla klienta za zobowiązania spółki Comarch UK. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 2 351 tys. GBP i jest ważne przez okres trwania umowy.

- j) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i licencję Comarch Loyalty Management, a także na usługi data center, Support & Maintenance zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanych przez Comarch S.A.S. umów, tj. 2 807 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- k) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy z jednym z klientów na usługi data center, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości podpisanej przez Comarch AG umowy, tj. 236 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- l) W związku z zawarciem przez Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z klientem na zakup licencji na oprogramowanie oraz usługi utrzymania i wsparcia, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 11 244 tys. GBP i jest ważne w okresie dwunastu lat od zakończenia kontraktu.
- m) W związku z zawarciem przez Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umów na obsługę kart paliwowych, zostały udzielone przez Comarch S.A. poręczenia dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Healthcare S.A. wynikające z powyższych umów. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 100 tys. PLN.
- n) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch ECM, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem (SaaS), zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S., wynikające z tego projektu. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do kwoty 838 tys. EUR i jest ważne do momentu zakończenia projektu.
- o) W związku z zawarciem przez CA Consulting S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania CA Consulting S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 31 maja 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 50 tys. PLN.
- p) W związku z zawarciem przez Comarch AG Oddział w Belgii, umowy ramowej z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie zostało udzielone maksymalnie do wartości umowy, tj. 3 241 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu.
- q) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów na wdrożenie Comarch Loyalty Management For Airlines, Comarch Smart Analytics oraz Comarch Customer Engagement Platform-Gamification, a także dostarczenie usług utrzymania i zarządzania systemem, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. do 5 000 tys. USD. Poręczenie zostało udzielone na okres 5 lat.
- r) W związku z zawarciem przez Comarch Middle East FZ-LLC, spółkę zależną Comarch S.A. umowy z jednym z klientów, na wdrożenie Comarch Customer Engagement Platform, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie („Parent Guarantee”) za zobowiązania spółki Comarch Middle East FZ-LLC wynikające z tego projektu. Umowa została podpisana na okres 5 lat. Poręczenie jest ważne do momentu wywiązania się przez Comarch Middle East FZ-LLC ze wszystkich obowiązków wynikających z umowy i zostało udzielone do wysokości maksymalnej odpowiedzialności z kontraktu, tj. 10 000 tys. USD.
- s) W związku z zawarciem przez Bonus Development sp. z o.o. SK-A, spółkę zależną Comarch S.A., umowy kredytu inwestycyjnego z Bankiem Pekao S.A., na podstawie której bank udzielił spółce

- Bonus Development sp. z o.o. SK-A finansowania w EUR w wysokości 38 800 tys. PLN (co na dzień podpisania umowy kredytu stanowiło równowartość kwoty 9 262 tys. EUR) oraz w związku z zawarciem umowy na transakcje skarbowe związane z zabezpieczeniem ryzyka kursowego oraz stopy procentowej ww. kredytu, spółka Comarch S.A. udzieliła poręczeń za zobowiązania Bonus Development sp. z o.o. SK-A wynikające z powyższych umów. Poręczenia są ważne do momentu spłaty wszystkich zobowiązań wynikających z umowy kredytu, ostateczny termin spłaty kredytu przypada na dzień 28 czerwca 2030 roku.
- t) W związku z zawarciem przez Comarch Chile SpA, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na świadczenie usług IT Out-Tasking Services, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki zależnej Comarch Chile SpA wynikające z tej umowy. Poręczenie zostało udzielone do wysokości 200 tys. EUR i jest ważne do czasu zakończenia projektu, tj. do 31 października 2019 roku.
 - u) W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart paliwowych, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie dla operatora kart paliwowych za zobowiązania Comarch Polska S.A. wynikające z powyższej umowy. Poręczenie zostało odnowione, w związku z czym jest ważne do dnia 14 września 2019 roku i zostało udzielone do kwoty 10 tys. PLN.
 - v) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie systemu Loyalty Management Solutions i jego serwis, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 39 747 tys. SEK.
 - w) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Master Services Agreement zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone na kwotę 3 827 tys. PLN.
 - x) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Comarch Loyalty Management, Comarch Campaign Management, Comarch Social Mining i Comarch Smart Analytics zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty wartości projektu tj. 3 318 tys. GBP.
 - y) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Healthcare S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Healthcare S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 450 tys. PLN.
 - z) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch UK, spółkę zależną Comarch S.A., umowy na obsługę kart płatniczych z jednym z klientów zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch UK. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 330 tys. PLN.
 - aa) W związku z zawarciem przez spółkę Comarch Software und Beratung AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie i serwis usług Telco BSS i Telco OSS, zostało udzielone poręczenie dla spółki Comarch Software und Beratung AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do wartości kontraktu tj. 11 524 tys. EUR.
 - bb) W związku z zawarciem przez spółkę Thanks Again LLC, spółkę stowarzyszoną Comarch S.A., umowy na wynajęcie biura z jednym z klientów, zostało udzielone poręczenie dla spółki Thanks Again LLC. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 544 tys. USD.
 - cc) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Retail, Comarch Mobile Sale i Comarch POS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 444 tys. EUR.

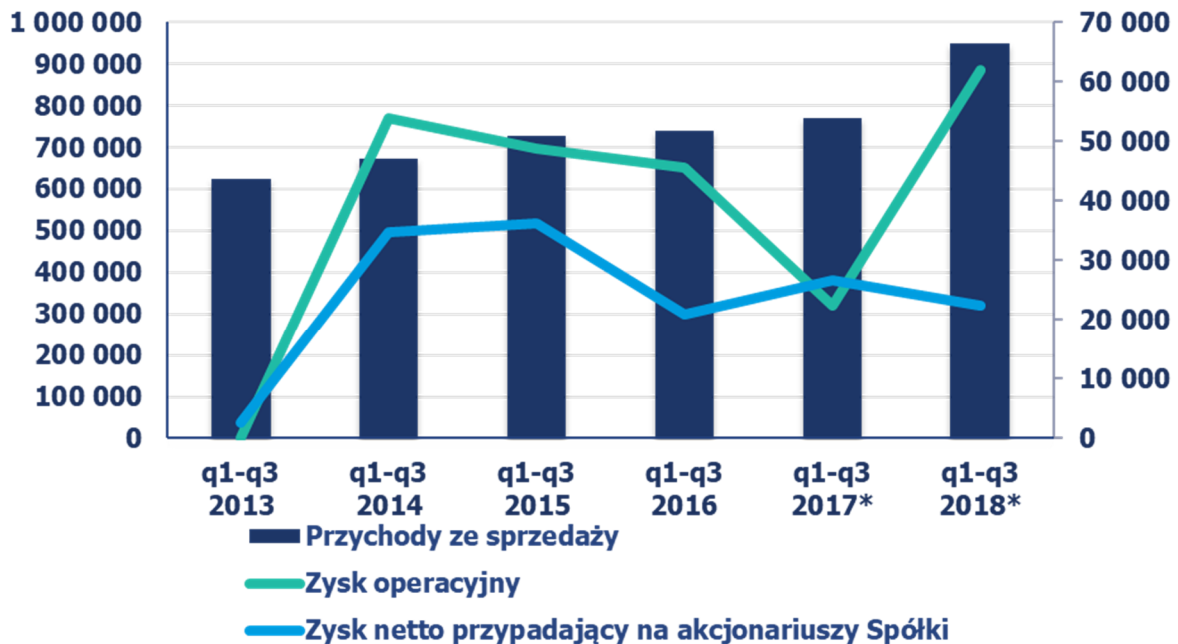
- dd) W związku z zawarciem przez Comarch Colombia S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie usług Comarch Loyalty Management zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Colombia S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 10 710 tys. USD.
- ee) W związku z zawarciem przez Comarch Luxembourg S.a.R.L., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji przy realizacji projektu Billing System zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Luxembourg S.a.R.L. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 7 240 tys. EUR.
- ff) W związku z zawarciem przez Comarch Polska S.A., spółkę zależną Comarch S.A., umowy zakupu sprzętu IT w celu realizacji kontraktu z jednym z klientów, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Polska S.A. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 3 660 tys. PLN.
- gg) W związku z zawarciem przez Comarch AG, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do realizacji usługi e-invoicingu, zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AG. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 2 095 tys. EUR.
- hh) W związku z zawarciem przez Comarch UK Ltd, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usługi Comarch NRM zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch UK Ltd. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 9 967 tys. GBP.
- ii) W związku z zawarciem przez Comarch Yuhan Hoesa, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usługi NW Next Generation zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch Yuhan Hoesa. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 18 467 tys. EUR.
- jj) W związku z zawarciem przez Comarch S.A.S., spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usług ERP, POS i MoS zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch S.A.S. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 254 tys. EUR.
- kk) W związku z zawarciem przez Comarch AB, spółkę zależną Comarch S.A., umowy z jednym z klientów na wdrożenie, serwisowanie i dostarczenie potrzebnych licencji do usługi e-Care zostało udzielone przez Comarch S.A. poręczenie za zobowiązania spółki Comarch AB. Poręczenie jest ważne przez czas trwania umowy i zostało udzielone do kwoty 1 151 tys. EUR.

4.9 Inne informacje istotne dla oceny sytuacji kadrowej, majątkowej, finansowej, wyniku finansowego i ich zmian oraz informacje, które są istotne dla oceny możliwości realizacji zobowiązań przez emitenta

Nie wystąpiły.

5. Opis istotnych dokonań i niepowodzeń oraz czynników i zdarzeń mających znaczący wpływ na osiągnięty wynik finansowy Grupy Comarch w III kwartale 2018 roku oraz czynników, które będą miały wpływ na osiągnięte wyniki w perspektywie co najmniej kolejnego kwartału

5.1 Przychody ze sprzedaży i wynik finansowy

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształcenia zgodnie z MSSF 15 danych za okres I, II i III kwartału 2017 r.

W trzecim kwartale 2018 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 345,3 mln PLN. Były one wyższe o 81,4 mln PLN, tj. o 30,8% niż w trzecim kwartale 2017 roku. Zysk operacyjny wyniósł 27,1 mln PLN i był o 16,5 mln PLN wyższy niż w trzecim kwartale 2017 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 18,2 mln PLN i był o 18,3 mln PLN wyższy niż w trzecim kwartale 2017 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +7,8%, natomiast rentowność netto +5,3%.

W okresie 3 kwartałów 2018 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 949,3 mln PLN. Były one o 178,2 mln PLN, tj. o 23,1% wyższe niż w analogicznym okresie 2017 roku. Wynik operacyjny wyniósł +62,1 mln PLN i był o 39,7 mln PLN wyższy niż osiągnięty w okresie trzech kwartałów 2017 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 22,5 mln PLN i był o 4,3 mln PLN niższy niż w okresie trzech kwartałów 2017 roku. Rentowność operacyjna wyniosła w opisywanym okresie +6,5%, natomiast rentowność netto +2,4%. Grupa Comarch wypracowała w opisywanym okresie zysk EBITDA o wartości 109,6 mln PLN, wyższej o 40,7 mln PLN, tj. o 59,2% niż w analogicznym okresie roku poprzedniego.

Rentowność działalności operacyjnej Grupy Comarch w okresie trzech kwartałów 2018 roku uległa znacznej poprawie w stosunku do trzech kwartałów 2017 roku dzięki poprawie rentowności działalności podstawowej. Rentowność netto była nieco niższa niż w ubiegłym roku, co wynika z ujemnego wyniku na działalności finansowej oraz większej kwoty podatku dochodowego. Na wyniki osiągnięte przez Grupę Comarch w okresie 9 miesięcy 2018 roku miały wpływ m.in.:

- wystąpienie ujemnych różnic kursowych zrealizowanych oraz z wyceny bilansowej należności i zobowiązań, związanych ze zmianami kursu PLN wobec walut obcych w trzech kwartałach 2018 roku, które zmniejszyły wynik operacyjny w opisywanym okresie o 4,7 mln PLN,

- ujemny wynik na działalności finansowej w wysokości minus 8,1 mln PLN, powstały głównie w rezultacie wyceny bilansowej instrumentów finansowych zabezpieczających ryzyko kursowe Grupy oraz kredytów i pożyczek, zaciągniętych w walutach obcych
- poprawa sytuacji na rynku zamówień publicznych, co miało przełożenie na znacznie wyższy poziom przychodów ze sprzedaży od klientów z sektora publicznego i medycznego w okresie trzech kwartałów 2018 roku,
- wzrost przychodów ze sprzedaży krajowej (o 141,9 mln PLN, tj. o 44,6%), dzięki znacznie wyższej sprzedaży w sektorze publicznym oraz do MSP w Polsce,
- wzrost przychodów ze sprzedaży zagranicznej (o 36,3 mln PLN, tj. o 8%), głównie dzięki wyższej sprzedaży do krajów europejskich (poza rejonem DACH) oraz w Azji,
- wzrost kosztów działalności, będący następstwem presji płacowej występującej w sektorze IT – fundusz płac podstawowych w Grupie Comarch w raportowanym okresie wzrósł o 8,5% w porównaniu do 9 miesięcy 2017.

Koszty realizacji nowych kontraktów, sytuacja na rynku zamówień publicznych, koszty związane z rozwojem nowych rozwiązań IT, jak również szybko rosnące koszty pracy będą miały w kolejnych okresach istotny wpływ na wynik finansowy Grupy Comarch.

W okresie pierwszych trzech kwartałów 2018 roku wielkość zatrudnienia w Grupie Comarch zwiększyła się o 8,7% głównie w wyniku przeprowadzenia w trzecim kwartale programu letnich staży studenckich. Na dzień 30 września 2018 roku Grupa Comarch zatrudniała 6 025 osób, tj. o 483 osób więcej niż na dzień 31 grudnia 2017 roku.

Grupa Comarch w okresie trzech kwartałów 2018 roku aktywnie poszukiwała nowych rynków zbytu (m.in. w Ameryce Południowej i w Azji), realizowała pozyskane kontrakty oraz kontynuowała inwestycje w nowe produkty i usługi informatyczne. Dzięki dobrym wynikom finansowym osiągniętych w Q3 2018 roku sytuacja finansowa Grupy Comarch pozostaje bardzo dobra i gwarantuje bezpieczeństwo działalności w przypadku zmiennej sytuacji makroekonomicznej w Polsce i na świecie. Grupa świadomie ponosi koszty rozwoju nowych produktów oraz nowych segmentów działalności, a także rozwijania działalności na nowych rynkach zagranicznych, inwestując w ten sposób w budowanie przewagi konkurencyjnej na przyszłość.

W kolejnych okresach Grupa zamierza kontynuować strategię zakładającą:

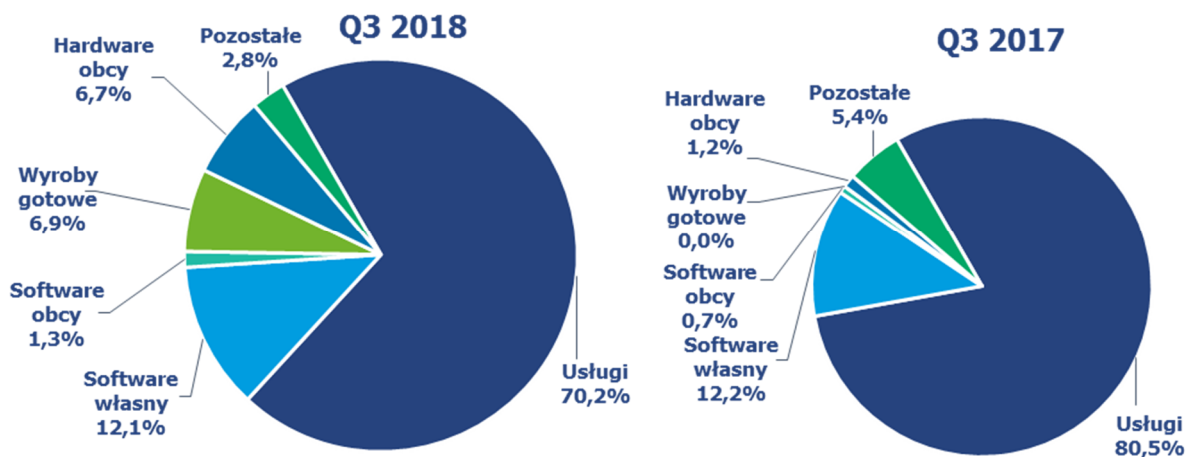
- sprzedaż rozwiązań informatycznych opartych w znaczącej części na własnych produktach,
- rozwój sprzedaży na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, Azji i w obu Amerykach,
- stałe ulepszanie operacyjnej efektywności działania poprzez doskonalenie procedur i racjonalizację kosztów,
- rozwijanie nowych technologii oraz obszarów biznesowych, zwłaszcza w zakresie medycyny oraz Internet of Things (IoT),
- promowanie sprzedaży informatyki w modelu usługowym,
- znaczne inwestycje w kapitał ludzki oraz infrastrukturę techniczną.

5.2 Struktura przychodów

Struktura sprzedaży wg rodzaju (tys. PLN)

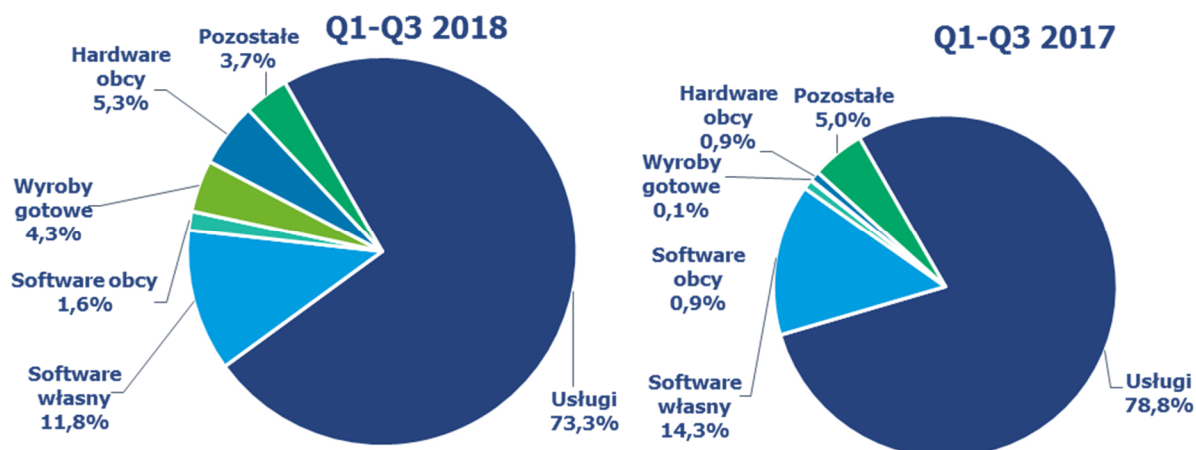
Struktura sprzedaży wg rodzaju	Q3 2018	%	Q3 2017	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	242 220	70,2%	212 310	80,5%	29 910	14,1%
Software własny	41 754	12,1%	32 240	12,2%	9 514	29,5%
Software obcy	4 639	1,3%	1 756	0,7%	2 883	164,1%
Wyroby gotowe	23 840	6,9%	63	0,0%	23 777	37857,1%
Hardware obcy	23 226	6,7%	3 244	1,2%	19 982	616,0%
Pozostałe	9 632	2,8%	14 334	5,4%	-4 702	-32,8%
Razem	345 311	100,0%	263 947	100,0%	81 364	30,8%

W trzecim kwartale 2018 roku struktura rodzajowa przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch uległa znacznym zmianom w porównaniu do odnotowanej w trzecim kwartale roku 2017. Przychody ze sprzedaży usług informatycznych wzrosły o 29,9 mln PLN, tj. o 14,1%. Przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego wyniosły 41,8 mln PLN i były o 9,5 mln PLN (tj. o 29,5%) wyższe niż w Q3 2017. Jest to głównie efekt pozyskania i częściowej realizacji nowych kontraktów w sektorze telekomunikacyjnym, które zawierają sprzedaż licencji na oprogramowanie Comarch, podlegającą przeliczaniu zgodnie ze standardem MSSF 15. Bardzo znacząco wzrosła sprzedaż własnych wyrobów gotowych (o 23,8 mln PLN, tj. o 37857,1%) oraz sprzedaż hardware i software firm trzecich - o 780,1% do 22,9 mln PLN. Było to wynikiem dokończenia realizacji umowy na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych. W Q3 2018 pozostała sprzedaż zmniejszyła się o 4,7 mln PLN, tj. o 32,8%, co jest głównie wynikiem spadku sprzedaży usług sportowych.

W okresie 9 miesięcy 2018 roku struktura rodzajowa przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch uległa znacznym zmianom w porównaniu do odnotowanej w analogicznym okresie roku 2017. Przychody ze sprzedaży usług informatycznych wzrosły o 87,9 mln PLN, tj. o 14,5%. Przychody ze sprzedaży oprogramowania własnego wyniosły 112,5 mln PLN i były o 2,5 mln PLN (tj. o 2,2%) wyższe niż w okresie trzech kwartałów 2017. Sprzedaż własnych wyrobów gotowych znacznie wzrosła wobec ubiegłego roku (o 40 mln PLN, tj. o 6064,2%), podobnie zachowała się sprzedaż hardware firm trzecich, wzrost przychodów wyniósł 43,6 mln PLN (tj. o 660,5%). Było to wynikiem realizacji umowy na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych. Przychody ze sprzedaży oprogramowania obcego wzrosły o 7,9 mln PLN, tj. o 108,1%. W okresie 9 miesięcy 2018 pozostała sprzedaż zmniejszyła się o ok. 3,7 mln PLN, tj. o 9,5%.

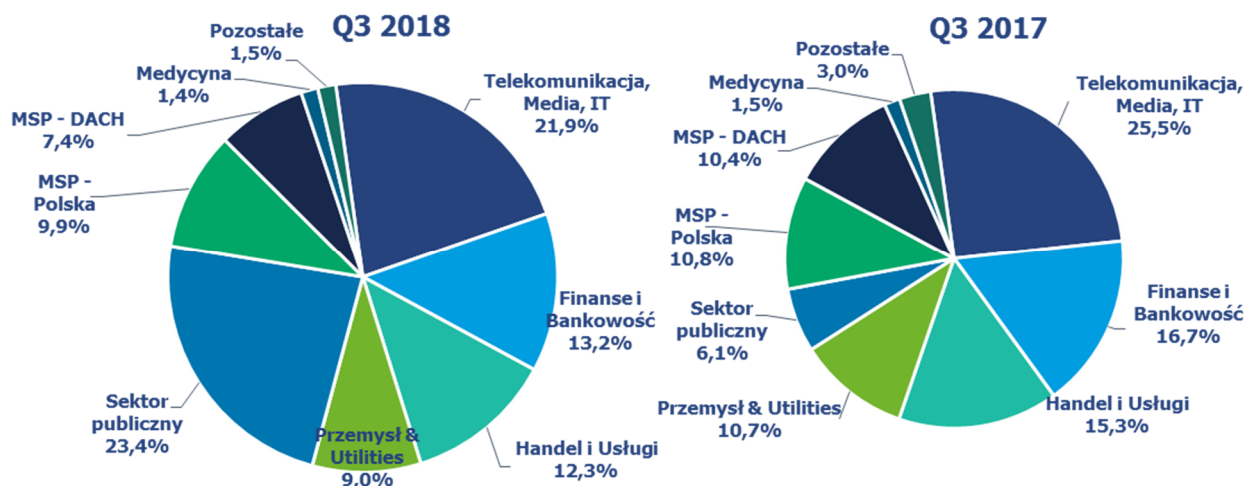
Struktura sprzedaży wg rodzaju	9 miesięcy 2018	%	9 miesięcy 2017	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Usługi	695 496	73,3%	607 577	78,8%	87 919	14,5%
Software własny	112 510	11,8%	110 039	14,3%	2 471	2,2%
Software obcy	15 194	1,6%	7 301	0,9%	7 893	108,1%
Wyroby gotowe	40 672	4,3%	660	0,1%	40 012	6064,2%
Hardware obcy	50 232	5,3%	6 605	0,9%	43 627	660,5%
Pozostałe	35 215	3,7%	38 922	5,0%	-3 707	-9,5%
Razem	949 319	100,0%	771 104	100,0%	178 215	23,1%

Struktura sprzedaży według odbiorców (w tys. PLN)

Struktura sprzedaży wg sektorów	Q3 2018		Q3 2017		Zmiana	
	Q3 2018	%	Q3 2017	%	PLN	%
Telekomunikacja, Media, IT	75 578	21,9%	67 208	25,5%	8 370	12,5%
Finanse i Bankowość	45 695	13,2%	43 968	16,7%	1 727	3,9%
Handel i Usługi	42 582	12,3%	40 327	15,3%	2 255	5,6%
Przemysł & Utilities	31 055	9,0%	28 158	10,7%	2 897	10,3%
Sektor publiczny	80 704	23,4%	16 247	6,1%	64 457	396,7%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	34 202	9,9%	28 620	10,8%	5 582	19,5%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	25 545	7,4%	27 394	10,4%	-1 849	-6,7%
Medycyna	4 743	1,4%	4 098	1,5%	645	15,7%
Pozostałe	5 207	1,5%	7 927	3,0%	-2 720	-34,3%
Razem	345 311	100,0%	263 947	100,0%	81 364	30,8%

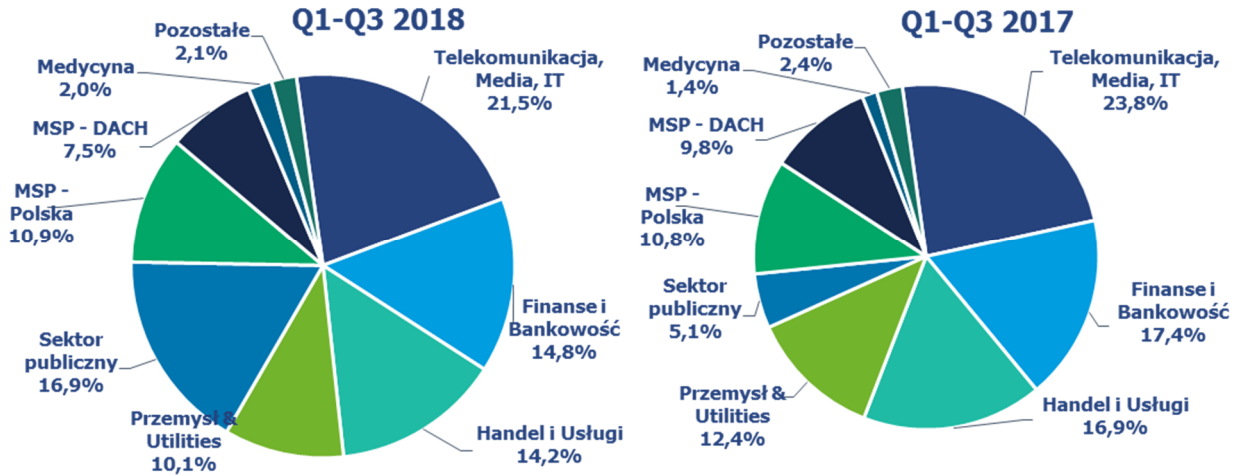
W Q3 2018 klienci z sektora TMT zakupili produkty i usługi o wartości 8,4 mln PLN, tj. o 12,5% wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego. Jest to efekt pozyskania i częściowej realizacji nowych kontraktów, które zawierają sprzedaż licencji na oprogramowanie Comarch, podlegającą przeliczaniu zgodnie ze standardem MSSF 15. Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora finanse i bankowość wzrosły o 1,7 mln PLN, tj. o 3,9%, a do klientów z sektora handel i usługi o 2,3 mln PLN, tj. o 5,6%. Wzrosła również sprzedaż do klientów z sektora przemysłowego o 2,9 mln PLN, tj. o 10,3%. W Q3 2018 znaczny wzrost odnotowała sprzedaż do klientów z sektora publicznego, o 64,5 mln PLN (o 396,7 %), głównie dzięki dokończeniu realizacji umowy na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych. Kolejny kwartał z rzędu dynamicznie rosła sprzedaż do klientów z sektora MSP-Polska (o 5,6 mln PLN, tj. o 19,5%). W przypadku sprzedaży do klientów z sektora MSP-DACH wystąpił spadek o 1,8 mln PLN, tj. 6,7%. Przychody ze sprzedaży do klientów z sektora medycznego wzrosły o 0,6 mln PLN, tj. o 15,7%. Przychody ze sprzedaży do pozostałych klientów spadły o 2,7 mln PLN, tj. o 34,3%.

Struktura sprzedaży wg sektorów	9 miesięcy 2018	%	9 miesięcy 2017	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Telekomunikacja, Media, IT	204 078	21,5%	183 426	23,8%	20 652	11,3%
Finanse i Bankowość	140 768	14,8%	134 513	17,4%	6 255	4,6%
Handel i Usługi	134 994	14,2%	130 319	16,9%	4 675	3,6%
Przemysł & Utilities	95 985	10,1%	95 349	12,4%	636	0,7%
Sektor publiczny	160 225	16,9%	39 265	5,1%	120 960	308,1%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - Polska	103 503	10,9%	82 934	10,8%	20 569	24,8%
Małe i Średnie Przedsiębiorstwa - DACH	70 975	7,5%	75 636	9,8%	-4 661	-6,2%
Medycyna	19 276	2,0%	10 783	1,4%	8 493	78,8%
Pozostałe	19 515	2,1%	18 879	2,4%	636	3,4%
Razem	949 319	100,0%	771 104	100,0%	178 215	23,1%

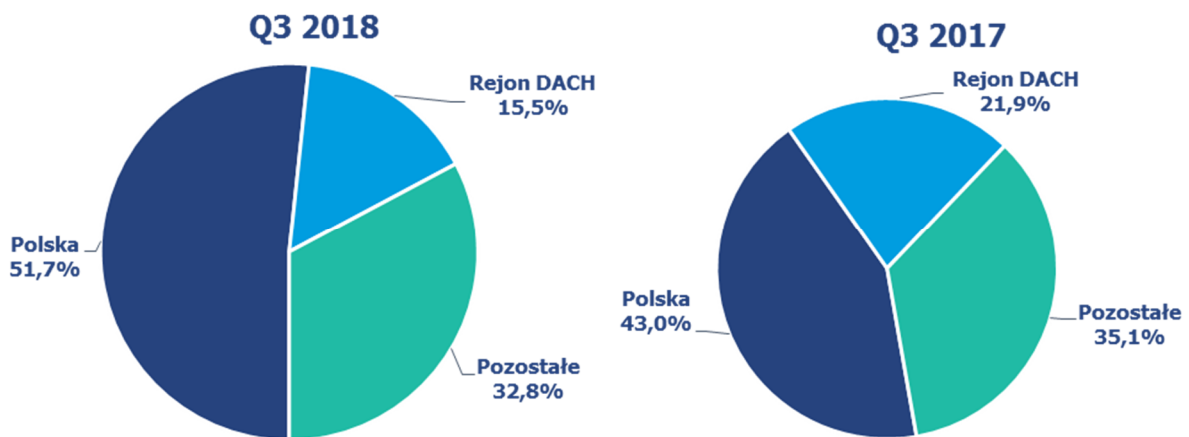
W okresie 9 miesięcy 2018 roku sprzedaż do odbiorców z sektora TMT wyniosła 204,1 mln PLN, co oznacza wzrost o 20,7 mln PLN (tj. o 11,3%) w porównaniu do analogicznego okresu roku 2017. Klienci z sektora finanse i bankowość zakupili produkty i usługi o wartości 140,8 mln PLN, wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego o 6,3 mln PLN, tj. 4,6%. Wzrost odnotowała także sprzedaż do klientów z sektora handel i usługi (wzrost o 4,7 mln PLN, tj. o 3,6%). Przychody ze sprzedaży do odbiorców z sektora publicznego dynamicznie wzrosły, o 121 mln PLN, tj. o 308,1%, w znacznej mierze dzięki realizacji umowy na dostawę i wdrożenie systemu cyfrowej rejestracji przebiegu rozpraw sądowych w sądach powszechnych. Wzrost nastąpił także w przypadku sprzedaży do sektora medycyna (wzrost o 8,5 mln PLN, tj. o 78,8%), dzięki realizacji nowych kontraktów na informatyzację szpitali. Klienci z sektora MSP-Polska zakupili produkty i usługi o wartości o 20,6 mln PLN, tj. o 24,8% wyższej od osiągniętej w analogicznym okresie roku poprzedniego. Spadek odnotowała sprzedaż do klientów z sektora MSP-DACH (4,7 mln PLN, tj. 6,2%). Sprzedaż do klientów z sektora przemysł i utilities oraz do pozostałych klientów utrzymała się na poziomie zbliżonym do osiągniętego w analogicznym okresie roku poprzedniego.

Sytuacja biznesowa w okresie 9 miesięcy 2018 roku potwierdziła, że utrzymywanie dywersyfikacji źródeł przychodów i różnorodności oferty jest korzystne dla stabilnego rozwoju działalności Grupy Comarch. Dzięki koncentracji na sprzedaży rozwiązań własnych Grupa odnotowała znaczący wzrost przychodów oraz poprawę rentowności operacyjnej.

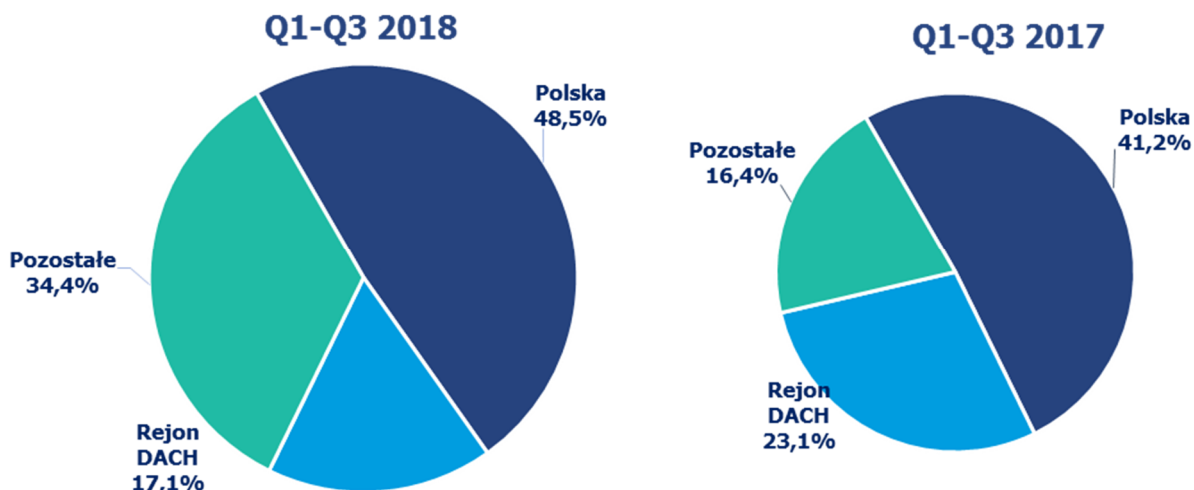
Przychody ze sprzedaży - struktura geograficzna (w tys. PLN)

Geograficzna struktura sprzedaży	Q3 2018	%	Q3 2017	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	178 458	51,7%	113 560	43,0%	64 898	57,1%
Eksport	166 853	48,3%	150 387	57,0%	16 466	10,9%
Razem	345 311	100,0%	263 947	100,0%	81 364	30,8%

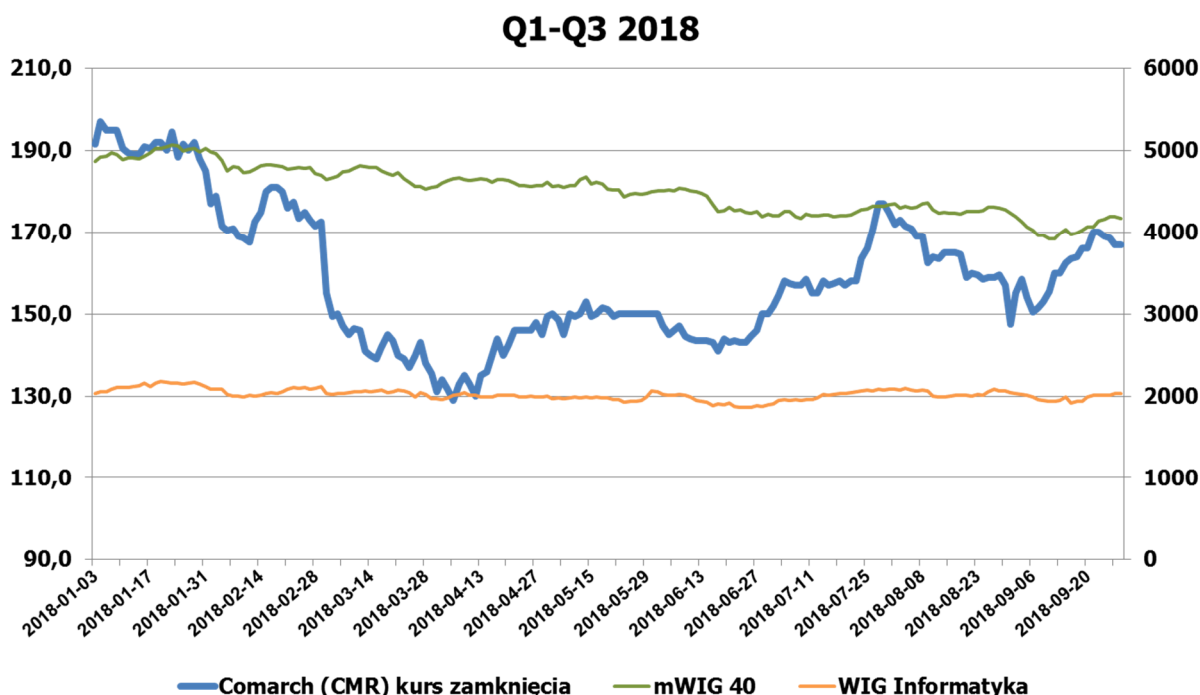
W trzecim kwartale 2018 roku Grupa odnotowała 178,5 mln PLN przychodów ze sprzedaży krajowej, o 64,9 mln PLN (tj. o 57,1%) więcej niż w Q3 2017. Dynamiczny wzrost sprzedaży krajowej był efektem realizacji dużego kontraktu dla sektora publicznego oraz dobrej sprzedaży produktów do segmentu MSP. Przychody ze sprzedaży zagranicznej wyniosły w trzecim kwartale 166,9 mln PLN i były o 16,5 mln PLN (tj. o 10,9%) wyższe niż w Q3 2017. Sprzedaż zagraniczna stanowiła w trzecim kwartale 48,3% całkowitych przychodów Grupy.

Geograficzna struktura sprzedaży	9 miesięcy 2018	%	9 miesięcy 2017	%	Zmiana PLN	Zmiana %
Kraj	459 948	48,5%	318 003	41,2%	141 945	44,6%
Eksport	489 371	51,5%	453 101	58,8%	36 270	8,0%
Razem	949 319	100,0%	771 104	100,0%	178 215	23,1%

W okresie 9 miesięcy 2018 roku Grupa odnotowała 459,9 mln PLN przychodów ze sprzedaży krajowej, o 141,9 mln PLN (tj. o 44,6%) więcej niż w analogicznym okresie roku 2017. Tak duży wzrost wystąpił głównie dzięki rozwojowi sprzedaży do klientów z sektora publicznego oraz do MSP w Polsce. Sprzedaż zagraniczna w okresie 9 miesięcy 2018 roku wyniosła 489,4 mln PLN i była o 36,3 mln PLN (tj. o 8,0%) wyższa niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Sprzedaż zagraniczna stanowiła w okresie 9 miesięcy 2018 roku 51,5% całkowitych przychodów Grupy.

5.3 Kurs akcji Comarch S.A.

W dniu 30 września 2018 roku kurs akcji Comarch S.A. wyniósł 167,00 PLN, co stanowi spadek o 12,1% w stosunku do kursu 190,00 PLN z dnia 30 grudnia 2017 roku. Wyniki Grupy i kurs akcji Comarch w kolejnych kwartałach będą zależeć przede wszystkim od dynamiki rozwoju sprzedaży produktów i usług Comarch, kształtowanej przez sytuację gospodarczą i polityczną w Polsce i w Europie oraz sytuację finansową średnich i dużych przedsiębiorstw, które stanowią podstawową bazę klientów Grupy. Istotny wpływ będzie miał także poziom kursów walutowych EUR/PLN, USD/PLN, GBP/PLN i BRL/PLN oraz tempo wzrostu wynagrodzeń pracowników branży IT.

	9 miesięcy 2018 / 30.09.2018	9 miesięcy 2017 / 30.09.2017
Kurs zamknięcia na dzień bilansowy	167,00	178,50
Kurs średni w okresie sprawozdawczym	158,91	206,04
Kurs MIN w okresie sprawozdawczym	129,00	167,00
Kurs MAX w okresie sprawozdawczym	197,00	239,00
Wolumen średni w okresie sprawozdawczym	3 438	4 429
Kapitalizacja na dzień bilansowy	1 358 269 283	1 451 802 797
<i>Wskaźniki dla danych jednostkowych</i>		
P/E na dzień bilansowy	14,13	41,42
P/BV na dzień bilansowy	1,59	1,87
P/S na dzień bilansowy	1,93	2,86
<i>Wskaźniki dla danych skonsolidowanych</i>		
P/E na dzień bilansowy	60,47	54,26
P/BV na dzień bilansowy	1,56	1,74
P/S na dzień bilansowy	1,43	1,88

5.4 Zdarzenia III kwartału 2018 roku o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

5.4.1 Podpisanie umowy kredytu inwestycyjnego z CaixaBank, S.A. Oddział w Polsce

Zarząd Comarch S.A. informował raportem bieżącym nr [RB-14-2018](#) w dniu 24 sierpnia 2018 roku o podpisaniu przez Comarch S.A. umowy kredytu inwestycyjnego z bankiem CaixaBank, S.A. Oddział w Polsce z siedzibą w Warszawie (dalej: „Bank”) na finansowanie nakładów związanych z realizacją prac modernizacyjnych infrastruktury biurowej Comarch S.A. Wysokość kredytu wynosi 3 500 000,00 EUR, tj. 14 980 350,00 PLN wg kursu euro z dnia zawarcia umowy. Okres kredytowania trwa do 23 sierpnia 2023 roku, oprocentowanie kredytu oparte jest na stopie zmiennej. Wykorzystanie kredytu powinno nastąpić do dnia 23 sierpnia 2019 roku. Zabezpieczeniem kredytu są:

- a) pełnomocnictwo udzielone Bankowi przez Comarch S.A. do dysponowania środkami na rachunkach rozliczeniowych prowadzonych przez Bank;
- b) oświadczenie Comarch S.A. o poddaniu się egzekucji do wysokości 150% kwoty kredytu.

5.5 Zdarzenia po dacie bilansu o dużym znaczeniu dla bieżącej działalności Grupy Comarch

Nie wystąpiły.

SKRÓCONE KWARTALNE SPRAWOZDANIE FINANSOWE COMARCH S.A. ZA III KWARTAŁ 2018 ROKU

I. Bilans

AKTYWA	30 września 2018 r.	30 czerwca 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	30 września 2017 r.
I. AKTYWA TRWAŁE	750 480	751 589	756 155	753 707
1. Wartości niematerialne i prawne	11 410	12 054	14 628	12 910
2. Rzeczowe aktywa trwałe	336 745	335 314	346 398	334 274
3. Inwestycje długoterminowe	393 561	395 352	386 122	396 664
3.1 Długoterminowe aktywa finansowe	352 676	353 988	359 299	369 522
a) w jednostkach powiązanych	351 007	353 505	356 182	366 471
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	150	150	280	427
c) w pozostałych jednostkach	1 519	333	2 837	2 624
3.2 Nieruchomości	40 842	41 321	26 780	27 099
3.3 Inne inwestycje długoterminowe	43	43	43	43
4. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	8 764	8 869	9 007	9 859
4.1 Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	6 245	6 225	5 816	6 027
4.2 Inne rozliczenia międzyokresowe	2 519	2 644	3 191	3 832
II. AKTYWA OBROTOWE	573 854	534 872	491 051	415 627
1. Zapasy	64 667	93 295	78 120	60 616
2. Należności krótkoterminowe	387 276	345 309	312 373	246 495
2.1 Od jednostek powiązanych	264 573	222 615	184 106	134 966
2.2 Od pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	108	364	560	408
2.3 Od pozostałych jednostek	122 595	122 330	127 707	111 121
3. Inwestycje krótkoterminowe	28 002	18 751	57 670	61 389
3.1 Krótkoterminowe aktywa finansowe	28 002	18 751	57 670	61 389
a) w jednostkach powiązanych	407	322	322	334
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	5	303	140
c) w pozostałych jednostkach	5 554	3 548	8 516	7 146
- udziały lub akcje	-	-	-	-
- udzielone pożyczki	367	373	-	-
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	5 187	3 175	8 516	7 146
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	22 041	14 876	48 529	53 769
4. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	93 909	77 517	42 888	47 127
AKTYWA RAZEM	1 324 334	1 286 461	1 247 206	1 169 334

PASYWA	30 września 2018 r.	30 czerwca 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	30 września 2017 r.
I. KAPITAŁ WŁASNY	853 202	793 344	796 984	777 548
1. Kapitał zakładowy	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy	680 501	680 501	653 363	653 363
3. Kapitał z aktualizacji wyceny	92 461	94 981	95 405	100 744
4. Pozostałe kapitały rezerwowe	745	745	745	745
5. Zysk (strata) z lat ubiegłych	-	-	-	-
6. Zysk (strata) netto	71 362	8 984	39 338	14 563
II. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	471 132	493 117	450 222	391 786
1. Rezerwy na zobowiązania	95 458	98 790	122 701	94 437
1.1 Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	23 698	23 203	25 255	26 206
1.2 Pozostałe rezerwy	71 760	75 587	97 446	68 231
a) krótkoterminowe	71 760	75 587	97 446	68 231
2. Zobowiązania długoterminowe	155 790	160 202	154 762	148 699
2.1 Wobec jednostek powiązanych	28 131	27 657	22 472	19 759
2.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-	-
2.3 Wobec pozostałych jednostek	127 659	132 545	132 290	128 940
3. Zobowiązania krótkoterminowe	186 928	205 776	155 174	132 316
3.1 Wobec jednostek powiązanych	44 734	36 650	26 901	37 126
3.2 Wobec pozostałych jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	1	110	894	593
3.3 Wobec pozostałych jednostek	140 218	166 538	125 780	92 379
3.4 Fundusze specjalne	1 975	2 478	1 599	2 218
4. Rozliczenia międzyokresowe	32 956	28 349	17 585	16 334
4.1 Inne rozliczenia międzyokresowe	32 956	28 349	17 585	16 334
a) krótkoterminowe	32 956	28 349	17 585	16 334
PASYWA RAZEM	1 324 334	1 286 461	1 247 206	1 169 334
Wartość księgowa	853 202	793 344	796 984	777 548
Liczba akcji (w szt.)	8 133 348	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)	104,90	97,54	97,99	95,60
Rozwodniona liczba akcji (w szt.)	8 133 349	8 133 349	8 133 349	8 133 349
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)	104,90	97,54	97,99	95,60

II. Rachunek zysków i strat

Za okres od 01.01 – 30.09.2018 oraz 01.01 – 30.09.2017	III kwartał 2018	9 miesięcy 2018	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, w tym:	283 405	701 973	163 659	508 269
- od jednostek powiązanych	149 379	312 710	56 784	150 960
1. Przychody netto ze sprzedaży produktów	246 909	625 398	155 964	476 486
2. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	36 496	76 575	7 695	31 783
II. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów, w tym:	189 090	525 073	135 521	413 627
- jednostkom powiązanym	9 423	26 167	7 697	25 013
1. Koszt wytworzenia sprzedanych produktów	154 857	453 378	129 482	384 843
2. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	34 233	71 695	6 039	28 784
III. Zysk brutto ze sprzedaży	94 315	176 900	28 138	94 642
IV. Koszty sprzedaży	15 800	47 006	13 638	45 516
V. Koszty ogólnego zarządu	16 723	35 663	11 912	33 023
VI. Zysk ze sprzedaży	61 792	94 231	2 588	16 103
VII. Pozostałe przychody operacyjne	554	1 503	437	1 978
1. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	271	442	241	270
2. Inne przychody operacyjne	283	1 061	196	1 708
VIII. Pozostałe koszty operacyjne	1 047	6 545	3 117	7 234
1. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	-	-	-	-
2. Koszt projektów częściowo finansowanych dotacjami	444	1 803	1 630	4 598
3. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	-	-	-	-
4. Inne koszty operacyjne	603	4 742	1 487	2 636
IX. Zysk (strata) z działalności operacyjnej	61 299	89 189	(92)	10 847
X. Przychody finansowe	1 098	8 453	(106)	20 486
1. Odsetki, w tym:	138	311	66	339
- od jednostek powiązanych	94	173	35	146
2. Dywidendy i udziały w zyskach	39	3 070	-	107
- od jednostek powiązanych	39	3 070	-	107
3. Zysk ze zbycia inwestycji	1 322	5 072	2 912	8 385
4. Aktualizacja wartości aktywów finansowych	(19)	-	(51)	(26)
5. Inne	(382)	-	(3 033)	11 681
XI. Koszty finansowe	(5 245)	19 533	2 242	13 109
1. Odsetki	940	2 688	659	2 164
- od jednostek powiązanych	185	471	182	538
2. Aktualizacja wartości inwestycji	-	11 894	-	-
3. Strata ze zbycia inwestycji	-	-	-	-
4. Inne	(6 185)	4 951	1 583	10 945
XII. Zysk (strata) z działalności gospodarczej	67 642	78 109	(2 440)	18 224
XIII. Zysk (strata) brutto	67 642	78 109	(2 440)	18 224
XIV. Podatek dochodowy	5 264	6 747	666	3 661
XV. Zysk (strata) netto	62 378	71 362	(3 106)	14 563
Zysk / (strata) netto (zanalizowany)		96 137		35 077

Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie 01.10.2017 – 30.09.2018 (w szt.)	8 133 349	8 133 349
Zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w PLN)	11,82	4,31
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie 01.10.2017 – 30.09.2018 (w szt.)	8 133 349	8 133 349
Rozwodniony zysk (strata) na jedną akcję zwykłą (w PLN)	11,82	4,31

III. Zestawienie zmian w kapitale własnym

	III kwartał 2018	9 miesięcy 2018	12 miesięcy 2017	9 miesięcy 2017
I. Kapitał własny na początek okresu (BO)	793 344	796 984	762 402	771 742
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
I.a Kapitał własny na początek okresu (BO), po uzgodnieniu do danych porównywalnych	793 344	796 984	762 402	771 742
1. Kapitał zakładowy na początek okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
1.1 Zmiany kapitału zakładowego	-	-	-	-
a) zwiększenia (z tytułu)	-	-	-	-
- emisja akcji	-	-	-	-
1.2 Kapitał zakładowy na koniec okresu	8 133	8 133	8 133	8 133
2. Kapitał zapasowy na początek okresu	680 501	653 363	653 363	619 975
2.1 Zmiany kapitału zapasowego	-	27 138	-	33 388
a) zwiększenia (z tytułu)	-	27 138	-	33 388
- podział zysku z lat poprzednich	-	27 138	-	33 388
2.2 Kapitał zapasowy na koniec okresu	680 501	680 501	653 363	653 363
3. Kapitał z aktualizacji wyceny na początek okresu	94 981	95 405	100 161	97 301
3.1 Zmiany kapitału z aktualizacji wyceny	(2 520)	(2 944)	583	3 443
a) zwiększenia (z tytułu)	592	691	720	4 250
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów	592	691	-	-
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych	-	-	720	4 250
b) zmniejszenia (z tytułu)	3 112	3 635	137	807
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa	3 112	3 635	-	-
- rezerwa na podatek odroczony w związku z wyceną certyfikatów inwestycyjnych	-	-	137	807
3.2 Kapitał z aktualizacji wyceny na koniec okresu	92 461	92 461	100 744	100 744
4. Kapitał z fuzji na początek okresu	-	-	-	-
4.1. Kapitał z fuzji na koniec okresu	-	-	-	-
5. Pozostałe kapitały rezerwowe na początek okresu	745	745	745	745
5.1 Pozostałe kapitały rezerwowe na koniec okresu	745	745	745	745
6. Zysk z lat ubiegłych na początek okresu	-	39 338	-	45 588
a) zmiany przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	-	-	-	-
6.1 Zysk z lat ubiegłych na początek okresu, po uzgodnieniu do danych porównywalnych	-	39 338	-	45 588
a) zmniejszenia (z tytułu)	-	39 338	-	45 588

- przeniesienie zysku z lat poprzednich na kapitał zapasowy	-	27 138	-	33 388
- wypłata dywidendy	-	12 200	-	12 200
6.2 Zysk z lat ubiegłych na koniec okresu	-	-	-	-
7. Wynik za I półrocze 2018 r. (na początek okresu)	8 984	-	17 669	-
7.1 Wynik za okres	62 378	71 362	(3 106)	14 563
7.2. Wynik netto	71 362	71 362	14 563	14 563
II. Kapitał własny na koniec okresu (BZ)	853 202	853 202	777 548	777 548
III. Kapitał własny, po uwzględnieniu proponowanego podziału zysku (pokrycia straty)	853 202	853 202	777 548	777 548

IV. Rachunek przepływów pieniężnych

Za okres od 01.01 – 30.09.2018 oraz 01.01 – 30.09.2017	III kwartał 2018	9 miesięcy 2018	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017
A. Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej				
I. Zysk (strata) netto	62 378	71 362	(3 106)	14 563
II. Korekty razem	(31 000)	(62 513)	32 852	19 723
1. Amortyzacja	11 045	32 221	10 114	28 288
2. Zyski (straty) z tytułu różnic kursowych	38	(219)	(472)	(354)
3. Odsetki i udziały w zyskach (dywidendy)	720	(857)	621	1 654
4. Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej	83	12 107	(241)	(270)
5. Zmiana stanu rezerw	1 822	(3 892)	(7 610)	(31 017)
6. Zmiana stanu zapasów	28 989	13 814	2 766	(16 850)
7. Zmiana stanu należności	(45 675)	(74 383)	15 202	61 781
8. Zmiana stanu zobowiązań krótkoterminowych, z wyjątkiem pożyczek i kredytów	(9 066)	19 475	9 562	(7 287)
9. Zmiana stanu rozliczeń międzyokresowych	(18 956)	(60 779)	2 910	(13 433)
10. Zmiana stanu przychodów przyszłych okresów	-	-	-	(2 789)
11. Inne korekty	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej (I+/-II) - metoda pośrednia	31 378	8 849	29 746	34 286
B. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej				
I. Wpływy	2 933	11 146	10 715	34 064
1. Zbycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	1 467	2 689	1 314	1 920
2. Z aktywów finansowych, w tym:	1 466	8 457	9 401	32 144
a) w jednostkach powiązanych	(2 926)	315	6 488	23 758
- spłacone pożyczki	80	241	80	5 381

- spłacone odsetki od pożyczek	-	-	-	-
- otrzymane pożyczki	(49)	-	6 381	18 127
- otrzymane odsetki	74	74	27	143
- otrzymane dywidendy	(3 031)	-	-	107
b) w pozostałych jednostkach	4 392	8 142	2 913	8 386
- odsetki	-	-	-	-
- dywidendy i udziały w zyskach	3 070	3 070	-	-
- inne wpływy z aktywów finansowych	1 322	5 072	2 913	8 386
3. Inne wpływy inwestycyjne	-	-	-	-
II. Wydatki	(17 561)	(54 564)	(31 055)	(86 532)
1. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	(16 788)	(44 142)	(26 616)	(75 108)
2. Wydatki na inwestycje w nieruchomości	-	(2)	-	-
3. Na aktywa finansowe, w tym:	(773)	(10 420)	(4 439)	(11 424)
a) w jednostkach powiązanych	(773)	(10 420)	(4 439)	(11 424)
- nabycie aktywów finansowych	(340)	(340)	(2 546)	(7 559)
- udzielone pożyczki długoterminowe	(433)	(10 080)	(420)	(767)
- spłata pożyczek do jednostek powiązanych	-	-	(1 423)	(3 048)
- spłata odsetek od pożyczek	-	-	(50)	(50)
b) w pozostałych jednostkach	-	-	-	-
4. Inne wydatki inwestycyjne	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej (I-II)	(14 628)	(43 418)	(20 340)	(52 468)
C. Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej				
I. Wpływy	18 860	51 963	16 003	47 009
1. Kredyty i pożyczki	18 860	51 529	16 003	46 601
2. Wpływy netto z emisji akcji (wydania udziałów) i innych instrumentów kapitałowych oraz dopłat do kapitału	-	-	-	-
3. Pożyczki spłacone	-	410	-	-
4. Otrzymane odsetki od spłaconych pożyczek	-	24	-	-
5. Inne wpływy finansowe (otrzymane dotacje)	-	-	-	408
II. Wydatki	(28 399)	(44 147)	(17 750)	(29 168)
1. Dywidendy i inne wypłaty na rzecz właścicieli	(12 200)	(12 200)	(13 015)	(13 015)
2. Spłaty kredytów i pożyczek	(15 416)	(29 284)	(4 136)	(14 298)
3. Odsetki	(430)	(2 310)	(599)	(1 855)
4. Udzielone pożyczki	(353)	(353)	-	-
5. Inne wydatki finansowe	-	-	-	-
III. Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej (I-II)	(9 539)	7 816	(1 747)	17 841
D. Przepływy pieniężne netto, razem (A.III+/-B.III+/-C.III)	7 211	(26 753)	7 659	(341)
E. Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym:	7 161	(26 481)	8 135	(13)

- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych	(50)	272	476	328
F. Środki pieniężne na początek okresu	14 878	48 520	45 633	53 781
G. Środki pieniężne na koniec okresu (F+/- E), w tym:	22 039	22 039	53 768	53 768
- o ograniczonej możliwości dysponowania	258	1 756	(212)	1 500

V. Dodatkowe informacje i objaśnienia

1. Stosowane zasady rachunkowości

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Ustawą z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tekst jednolity - Dz.U. 2018, poz. 395 z późn. zm.) oraz zgodnie z przepisami Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 marca 2018 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (tekst jednolity - Dz.U. z 2018, poz. 757).

Kompletny opis stosowanych zasad rachunkowości został przedstawiony w ostatnim rocznym sprawozdaniu finansowym Spółki, tj. sprawozdaniu za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku. Gdyby sprawozdanie jednostkowe za 9 miesięcy 2018 roku było sporządzane wg MSSF wynik finansowy wynosiłby 79 013 PLN.

Zysk zgodnie z ustawą o rachunkowości	71 362
Amortyzacja prawa wieczystego użytkowania	(70)
Aktywa z tytułu działalności w SSE	(4 164)
Korekta przychodów z tytułu MSSF 15	11 885
Zysk według MSSF	79 013

2. Informacje o istotnych zmianach wielkości szacunkowych, w tym o korektach z tytułu rezerw, rezerwie i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego, o których mowa w ustawie o rachunkowości, dokonanych odpisach aktualizujących wartość składników aktywów

Na dzień 30 września 2018 roku spółka Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 88 tys. PLN. Spółka rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 166 tys. PLN.

Na posiadanych przez Spółkę zapasach nie ustanowiono żadnych zabezpieczeń.

Na dzień 30 września 2018 roku, w związku z zapłatą należności, Comarch S.A. dokonała rozwiązania utworzonych uprzednio odpisów aktualizujących w kwocie 2 775 tys. PLN oraz utworzyła odpisy aktualizujące na należności wątpliwe w wysokości 4 537 tys. PLN.

Z uwagi na fakt, iż Spółka prowadzi zarówno działalność opodatkowaną na zasadach ogólnych jak i zwolnioną, przejściowe różnice w dochodzie podatkowym mogą realizować się w ramach obu tych działalności. Jednocześnie ostateczne ustalenie, w ramach której z działalności (opodatkowanej czy zwolnionej) różnice przejściowe zostaną zrealizowane, jest dokonywane na bazie rocznego rozliczenia podatku dochodowego po zakończeniu roku obrotowego. W 2018 roku utworzono aktywo z tytułu różnic przejściowych w podatku dochodowym w kwocie 429 tys. PLN, utworzono także rezerwę na podatek odroczone z tytułu różnic przejściowych w wysokości 14 tys. PLN oraz dokonano rozwiązania rezerwy

na podatek odroczony z tytułu różnic przejściowych w kwocie 880 tys. PLN. Łączny wpływ powyższych operacji na wynik za trzy kwartały 2018 roku wyniósł plus 1 295 tys. PLN.

Dokonano też zmniejszenia rezerwy z tytułu podatku odroczonego związanego z wyceną posiadanych certyfikatów inwestycyjnych w CCF FIZ w kwocie 691 tys. PLN. Rezerwa ta, tak jak i wycena certyfikatów, rozliczana jest z kapitałem z aktualizacji wyceny.

Na dzień 30 września 2018 roku spółka Comarch S.A. dokonała odpisów z tytułu utraty wartości udziałów w spółkach zależnych w łącznej kwocie 11 894 tys. PLN, z czego kwota 9 600 tys. PLN dotyczy udziałów w spółce Comarch Pointshub, Inc. (w związku z aktualizacją wartości posiadanych przez Comarch Pointshub, Inc. udziałów w spółce Thanks Again LLC do poziomu prawdopodobnej ceny sprzedaży), a kwota 2 294 tys. PLN udziałów w spółce Comarch Software Spain SLU.

3. Wybrane noty do skróconego sprawozdania finansowego

3.1. Długoterminowe aktywa finansowe

	30 września 2018 r.	30 czerwca 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	30 września 2017 r.
a) w jednostkach powiązanych	351 007	353 505	356 182	366 471
- udziały lub akcje	222 241	221 962	233 622	236 801
- udzielone pożyczki	13 069	12 736	3 242	3 754
- inne papiery wartościowe	115 712	118 824	119 347	125 939
- inne długoterminowe aktywa finansowe, w tym:	(15)	(17)	(29)	(23)
- odsetki od udzielonych pożyczek	(15)	(17)	(29)	(23)
b) w pozostałych jednostkach, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	150	150	280	427
- udziały lub akcje	150	150	150	150
- udzielone pożyczki	-	-	130	270
- inne długoterminowe aktywa finansowe, w tym:	-	-	-	7
- odsetki od udzielonych pożyczek	-	-	-	7
c) w pozostałych jednostkach	1 519	333	2 837	2 624
- inne długoterminowe aktywa finansowe (wg rodzaju)	1 519	333	2 837	2 624
- forwardy i IRS	1 519	333	2 837	2 624
Długoterminowe aktywa finansowe razem	352 676	353 988	359 299	369 522

3.2. Zmiana stanu długoterminowych aktywów finansowych (wg grup rodzajowych)

	III kwartał 2018	9 miesięcy 2018	III kwartał 2017	9 miesięcy 2017
a) stan na początek okresu	353 988	359 299	367 221	360 783
- udziały lub akcje	222 112	233 772	234 454	229 861
- udzielone pożyczki	12 736	3 372	3 673	8 763
- inne papiery wartościowe	118 824	119 347	125 218	121 688
- inne długoterminowe aktywa: w tym odsetki od udzielonych pożyczek	(17)	(29)	(24)	(21)
- pozostałe	333	2 837	3 900	492
b) zwiększenia (z tytułu)	696	10 712	2 452	14 610
- nabycie akcji w jednostkach powiązanych	340	340	2 546	7 560
- udzielone pożyczki jednostkom powiązanym	433	10 080	421	421
- zmiana charakteru pożyczek na długoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-	140
- odsetki należne od pożyczek długoterminowych	25	90	40	106
- wycena bilansowa od pożyczek długoterminowych	(43)	15	-	-
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	2	14	-	-
- wycena forwardów	-	-	(1 276)	2 132
- wycena bilansowa udziałów	(61)	173	-	-
- wycena bilansowa certyfikatów inwestycyjnych	-	-	721	4 251
c) zmniejszenia (z tytułu)	2 008	17 335	151	5 871
- spłata pożyczek jednostek powiązanych	81	242	81	5 040
- spłata pożyczek jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-	-
- spłata odsetek od pożyczek jednostek powiązanych	25	75	27	82
- spłata pożyczek jednostek pozostałych	-	130	-	-
- zmiana charakteru pożyczek na krótkoterminowe od jednostek, w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	-	-	80
- wycena jednostek uczestnictwa w CCF FIZ	3 112	3 635	-	-
- wycena forwardów	(1 186)	1 318	-	-
- aktualizacja wartości udziałów	-	11 894	-	-
- wycena bilansowa udziałów	-	-	49	470
- wycena bilansowa i skorygowana odsetek od pożyczek	-	-	(1)	4
- wycena bilansowa pożyczek oraz różnice kursowe zrealizowane od spłaconych pożyczek oraz wyceny bilansowej	-	-	(32)	208
- objęcie pożyczek dla jednostek powiązanych odpisem aktualizacyjnym	(24)	26	21	(28)
- objęcie odsetek od pożyczek dla jednostek powiązanych odpisem aktualizacyjnym	-	15	6	15
d) stan na koniec okresu	352 676	352 676	369 522	369 522

3.3. Krótkoterminowe aktywa finansowe

	30 września 2018 r.	30 czerwca 2018 r.	31 grudnia 2017 r.	30 września 2017 r.
a) w jednostkach powiązanych	407	322	322	334
- udzielone pożyczki	322	322	322	321
- inne aktywa finansowe	85	-	-	13
b) w pozostałych jednostkach w których jednostka posiada zaangażowanie w kapitale	-	5	303	140
- udzielone pożyczki	-	-	280	140
- inne aktywa finansowe	-	5	23	-
c) w pozostałych jednostkach	5 554	3 548	8 516	7 146
- udziały lub akcje	-	-	-	-
- udzielone pożyczki	367	373	-	-
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe, w tym:	5 187	3 175	8 516	7 146
- kontrakty forward	5 187	3 175	8 516	7 146
d) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	22 041	14 876	48 529	53 769
- środki pieniężne w kasie i na rachunkach	22 039	14 875	48 520	53 768
- inne aktywa pieniężne	2	1	9	1
Krótkoterminowe aktywa finansowe razem	28 002	18 751	57 670	61 389

4. Zwięzły opis istotnych dokonań lub niepowodzeń emitenta w okresie, którego dotyczy raport, wraz z wykazem najważniejszych zdarzeń ich dotyczących

W okresie trzech kwartałów 2018 roku Comarch S.A. osiągnęła 702 mln PLN przychodów ze sprzedaży, co stanowi wzrost o 38,1% w porównaniu do analogicznego okresu 2017 roku. Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 89,1% całości sprzedaży Spółki i były wyższe o 148,9 mln PLN niż w porównywalnym okresie roku 2017. Zysk operacyjny Spółki w Q1-Q3 2018 wyniósł 89,2 mln PLN, a zysk netto 71,4 mln PLN. Rentowność operacyjna wyniosła 12,7%, a rentowność netto 10,2%.

W trzecim kwartale 2018 roku Comarch S.A. osiągnęła 283,4 mln PLN przychodów ze sprzedaży, co oznacza wzrost o 119,7 mln PLN, tj. 73,2% w porównaniu do analogicznego okresu 2017 roku. Przychody netto ze sprzedaży produktów stanowiły 87,1% całości sprzedaży Spółki i odnotowały wzrost w wysokości 90,9 mln PLN. Wynik operacyjny Spółki w trzecim kwartale 2018 roku wyniósł 61,3 mln PLN a wynik netto 62,4 mln PLN. Rentowność operacyjna wyniosła 21,6%, a rentowność netto 22,0%.

5. Opis czynników i zdarzeń, w szczególności o nietypowym charakterze, mających znaczący wpływ na osiągnięte wyniki finansowe

Poza czynnikami opisanymi w [punkcie 2](#) niniejszego sprawozdania finansowego wpływ na osiągnięte wyniki miały także różnice kursowe oraz instrumenty finansowe oparte na kursach walut. Różnice kursowe zrealizowane oraz wycena bilansowa różnic kursowych od należności i zobowiązań na dzień 30 września 2018 roku zwiększyły przychody i wynik operacyjny Comarch S.A. o 3 845 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2017 roku zmniejszyły o 10 252 tys. PLN), natomiast różnice kursowe z pozostałych tytułów zmniejszyły wynik Comarch S.A. o 3 987 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie 2017 roku zmniejszyły o 409 tys. PLN). Wycena instrumentów finansowych oraz transakcje zrealizowane (głównie kontrakty typu forward) wraz z rezerwą i aktywem na podatek odroczone od ich wyceny, zwiększyły wynik netto Comarch S.A. o 1 512 tys. PLN (podczas gdy w analogicznym okresie roku 2017 roku zwiększyły o 18 407 tys. PLN). Łączny wpływ różnic kursowych oraz wyceny i realizacji

instrumentów pochodnych na wynik netto Comarch S.A. za trzy kwartały 2018 roku wyniósł + 1370 tys. PLN (+8 188 tys. PLN w okresie trzech kwartałów 2017 roku).

Na dzień 30 września 2018 roku spółka Comarch S.A. dokonała odpisów z tytułu utraty wartości udziałów w spółkach zależnych w łącznej kwocie 11 894 tys. PLN, z czego kwota 9 600 tys. PLN dotyczy udziałów w spółce Comarch Pointshub, Inc. (w związku z aktualizacją wartości posiadanych przez Comarch Pointshub, Inc. udziałów w spółce Thanks Again LLC do poziomu prawdopodobnej ceny sprzedaży), a kwota 2 294 tys. PLN udziałów w spółce Comarch Software Spain SLU.

6. Objaśnienia dotyczące sezonowości lub cykliczności działalności emitenta w prezentowanym okresie

Rozkład przychodów ze sprzedaży osiągniętych przez Comarch S.A. na przestrzeni roku 2017 przedstawiał się następująco: 23% rocznej sprzedaży zostało zrealizowane w pierwszym kwartale, 23% w drugim kwartale, 21% w trzecim kwartale oraz 33% w czwartym kwartale.

Biorąc pod uwagę poziom przychodów osiągniętych w okresie trzech kwartałów, na przestrzeni 2018 roku Spółka spodziewa się, że przychody w trzecim kwartale będą miały większy udział w przychodach rocznych niż w okresie poprzednim.

7. Informacje o odpisach aktualizujących wartość zapasów do wartości netto możliwej do uzyskania i odwrócenia odpisów z tego tytułu

Na dzień 30 września 2018 roku spółka Comarch S.A. utworzyła odpisy aktualizujące wartość towarów, materiałów i wyrobów gotowych na kwotę 88 tys. PLN. Spółka rozwiązała odpisy utworzone w latach wcześniejszych na kwotę 166 tys. PLN.

8. Informacje o odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i prawnych lub innych aktywów oraz odwróceniu takich odpisów

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Aktywów finansowych	Rzeczowych aktywów trwałych	WNiP	Inne aktywa	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017	82 612	-	-	-	82 612
Zmiana:	-	-	-	-	-
- utworzenie odpisów	-	-	-	-	-
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 30 września 2017	82 612	-	-	-	82 612
Stan na 1 stycznia 2017	82 612	-	-	-	82 612
Zmiana:	7 596	-	-	-	7 596
- utworzenie odpisów	7 596	-	-	-	7 596
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 31 grudnia 2017	90 208	-	-	-	90 208
Stan na 1 stycznia 2018	90 208	-	-	-	90 208
Zmiana:	11 894	-	-	-	11 894
- utworzenie odpisów	11 894	-	-	-	11 894
- rozwiązanie odpisów	-	-	-	-	-
Stan na 30 września 2018	102 102	-	-	-	102 102

9. Informacje o utworzeniu, zwiększeniu, wykorzystaniu i rozwiązaniu rezerw

Krótkoterminowe	Rezerwy na koszty kontraktów	Rezerwy na kary umowne i inne roszczenia	Rezerwy na urlopy	Rezerwy na wynagrodzenia	Ogółem
Stan na 1 stycznia 2017	12 290	9 508	18 473	60 545	100 816
Zmiana:	1 408	1 137	1 172	(36 302)	(32 585)
- utworzenie rezerw	7 531	1 137	10 128	25 995	44 791
- rozwiązanie rezerw	(6 123)	-	(8 956)	(62 297)	(77 376)
Stan na 30 września 2017	13 698	10 645	19 645	24 243	68 231
Stan na 1 stycznia 2017	12 290	9 508	18 473	60 545	100 816
Zmiana:	(2 533)	452	2 353	(3 642)	(3 370)
- utworzenie rezerw	9 935	1 148	13 326	69 551	93 960
- rozwiązanie rezerw	(12 468)	(696)	(10 973)	(73 193)	(97 330)
Stan na 31 grudnia 2017	9 757	9 960	20 826	56 903	97 446
Stan na 1 stycznia 2018	9 757	9 960	20 826	56 903	97 446
Zmiana:	3 590	(2 360)	321	(27 237)	(25 686)
- utworzenie rezerw	9 818	1 097	10 621	29 774	51 310
- rozwiązanie rezerw	(6 228)	(3 457)	(10 300)	(57 011)	(76 996)
Stan na 30 września 2018	13 347	7 600	21 147	29 666	71 760

Wszystkie rezerwy zostały obliczone w oparciu o wiarygodny szacunek dokonany na dzień bilansowy.

10. Informacje o rezerwach i aktywach z tytułu odroczonego podatku dochodowego

	Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	Rezerwa na odroczonego podatek dochodowy
Stan na 1 stycznia 2017	6 510	23 830
Utworzenie w okresie I-IX 2017	958	2 409
Rozwiązanie w okresie I-IX 2017	(1 441)	(33)
Stan na 30 września 2017	6 027	26 206
Stan na 1 stycznia 2017	6 510	23 830
Utworzenie w okresie I-XII 2017	744	1 921
Rozwiązanie w okresie I-XII 2017	(1 438)	(496)
Stan na 31 grudnia 2017	5 816	25 255
Stan na 1 stycznia 2018	5 816	25 255
Utworzenie w okresie I-IX 2018	429	14
Rozwiązanie w okresie I-IX 2018	-	(1 571)
Stan na 30 września 2018	6 245	23 698

11. Informacje o istotnych transakcjach nabycia i sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych

W okresie sprawozdawczym Comarch S.A. dokonała zakupu sprzętu komputerowego w wysokości 16 554 tys. PLN, urządzeń technicznych w kwocie 18 890 tys. PLN oraz zakupu WNiP w wysokości 1 260 tys. PLN. Poniesiono też nakłady na budowę budynku biurowego w wysokości 8 317 tys. PLN.

Na dzień 30 września 2018 roku przychody z tytułu sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych wyniosły 3 650 tys. PLN.

12. Informacje o istotnym zobowiązaniu z tytułu dokonania zakupu rzeczowych aktywów trwałych oraz długoterminowych aktywów finansowych

Na dzień 30 września 2018 roku Comarch S.A. posiada zobowiązania inwestycyjne w kwocie 1 370 tys. PLN związane z budową budynku biurowego SSE7, a także zobowiązania za zakup sprzętu komputerowego w kwocie 3 926 tys. PLN, zobowiązania za zakup samochodów osobowych w kwocie 597 tys. PLN. oraz zobowiązania za zakup WNiP w kwocie 18 tys. PLN.

Comarch S.A. posiada także zobowiązania z tytułu objęcia akcji w podwyższonym kapitale w spółce zależnej Comarch Pointshub Inc. w wysokości 3 271 tys. PLN. Uregulowanie tego zobowiązania przewidziane jest do dnia 31 grudnia 2018 roku.

13. Informacje o istotnych rozliczeniach z tytułu spraw sądowych

Nie wystąpiły.

14. Wskazanie korekt błędów poprzednich okresów

Nie wystąpiły.

15. Informacje na temat zmian sytuacji gospodarczej i warunków prowadzenia działalności, które mają istotny wpływ na wartość godziwą aktywów finansowych i zobowiązań finansowych jednostki, niezależnie od tego, czy te aktywa i zobowiązania są ujęte w wartości godziwej czy w skorygowanej cenie nabycia (koszcie zamortyzowanym)

Nie wystąpiły.

16. Informacje o niespłaceniu kredytu lub pożyczki lub naruszeniu istotnych postanowień umowy kredytu lub pożyczki, w odniesieniu do których nie podjęto żadnych działań naprawczych do końca okresu sprawozdawczego

Nie wystąpiły.

17. Informacje o zawarciu przez emitenta lub jednostkę od niego zależną jednej lub wielu transakcji z podmiotami powiązanymi, jeżeli pojedynczo lub łącznie są one istotne i zostały zawarte na innych warunkach niż rynkowe

Nie wystąpiły.

18. W przypadku instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej – informacje o zmianie sposobu (metody) jej ustalenia

Nie wystąpiły.

19. Informacje dotyczące zmiany w klasyfikacji aktywów finansowych w wyniku zmiany celu lub wykorzystania tych aktywów

Nie wystąpiły.

20. Informacja dotycząca emisji, wykupu i spłaty nieudziałowych i kapitałowych papierów wartościowych

Nie wystąpiły.

21. Informacja dotycząca wypłaconej (lub zadeklarowanej) dywidendy, łącznie i w przeliczeniu na jedną akcję, z podziałem na akcje zwykłe i uprzywilejowane

W dniu 21 maja 2018 r. raportem bieżącym nr [RB-7-2018](#) Zarząd Comarch S.A. poinformował, że Rada Nadzorcza Comarch S.A. pozytywnie zaopiniowała wniosek Zarządu Comarch S.A. z dnia 18 maja 2018r., aby wypracowany przez Spółkę, w roku obrotowym od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku, zysk netto w kwocie 39 338 096,57 PLN został podzielony w ten sposób, że:

- 1) część zysku netto w kwocie 12 200 023,50 PLN zostaje przeznaczona na wypłatę dywidendy. Dywidendę w kwocie 1,50 PLN za jedną akcję otrzymają osoby będące akcjonariuszami Spółki w dniu 10 sierpnia 2018 roku (dzień dywidendy). Liczba akcji objętych dywidendą wynosi 8.133.349 sztuk. Dywidenda zostanie wypłacona w dniu 31 sierpnia 2018 roku;
- 2) pozostała część zysku netto w kwocie 27 138 073,07 PLN zostaje przekazana na kapitał zapasowy.

W dniu 27 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki podjęło Uchwałę nr 9 w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy 1.01.2017 - 31.12.2017 według szczegółów powyżej ([RB-11-2017](#) z dn. 27 czerwca 2018). Dywidenda została wypłacona 31 sierpnia 2018 r.

22. Wskazanie zdarzeń, które wystąpiły po dniu, na który sporządzono kwartalne skrócone sprawozdanie finansowe, nieujętych w tym sprawozdaniu, a mogących w znaczący sposób wpłynąć na przyszłe wyniki finansowe emitenta

Nie wystąpiły.

23. Informacja dotycząca zmian zobowiązań warunkowych lub aktywów warunkowych, które nastąpiły od czasu zakończenia ostatniego roku obrotowego

Na dzień 30 września 2018 roku wartość gwarancji i akredytyw wystawionych przez banki na zlecenie Comarch S.A. w związku z realizowanymi umowami oraz uczestnictwem w przetargach wynosiła 86 846 tys. PLN, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2017 roku ich wartość wynosiła 65 876 tys. PLN.

Comarch S.A. jest stroną pozywaną w postępowaniach sądowych, w których potencjalna, łączna kwota roszczeń stron trzecich wynosi 40 496 tys. PLN, z czego kwota 5 873 tys. PLN jest objęta rezerwami ujętymi w bilansie na 30 września 2018 roku (w tym kwota utworzonych w roku 2018 rezerw na roszczenia objęte postępowaniami sądowymi wynosi 76 tys. PLN). Comarch S.A. nie pozostaje w sprawach spornych, nieobjętych postępowaniami sądowymi.

24. Inne informacje mogące w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego emitenta

Nie wystąpiły, poza opisanymi w [punkcie 2](#) niniejszego sprawozdania finansowego.

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a

31-864 Kraków

ir@comarch.pl

+48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/
